

ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

ન્યૂ ઇન્ડિયા એસ્યોરન્સ કંપની લિમિટેડ

વિરુદ્ધ

હિંદી મલ્ટીપર્પોઝ કોલ્ડ સ્ટોરેજ પીવીટી લિમિટેડ

(સિવિલ અપીલ નંબર ૧૦૯૪૧-૧૦૯૪૨/૨૦૧૩)

૦૪ માર્ચ, ૨૦૨૦

[અરુણ મિશ્રા, ઇન્ડિયા બેનર્જી,

વિનીત સરન, એમ. આર. શાહ અને

એસ. રવિન્દ્ર ભાટ, ન્યાયમૂર્તિશ્રીઓ]

ગ્રાહક સુરક્ષા અધિનિયમ, ૧૯૮૬-કલમ ૧૩ (૨) (એ)-ફરિયાદનો જવાબ દાખલ કરવા માટેનો સમય ૩૦ દિવસ ઉપરાંત ૧૫ દિવસના સમયગાળાથી

આગળ વધારવા માટે જિલ્લા મંચ:કાયદાની કલમ ૧૩ (૨) (એ) નું ખાલી વાંચન એ સ્પષ્ટ કરે છે કે ફરિયાદની નકલ જે વિરોધી પક્ષને મોકલવાની છે, તે ૩૦ દિવસના સમયગાળાની અંદર કેસ (અથવા ફરિયાદ) નું તેનું સંસ્કરણ (અથવા તેનો જવાબ) આપવાના નિર્દેશ સાથે હોવી જોઈએ—તે વધુમાં જોગવાઈ કરે છે કે ૩૦ દિવસનો સમયગાળો જિલ્લા મંચ દ્વારા લંબાવી શકાય છે, પરંતુ ૧૫ દિવસથી વધુ નહીં—વિધાનસભાએ તેના વિવેકબુદ્ધિથી અધિનિયમ અને નિયમોની સંબંધિત જોગવાઈઓ હેઠળ નિર્દિષ્ટ સમયગાળાની બહાર ફરિયાદ અથવા અપીલ દાખલ કરવા માટે જોગવાઈ કરી છે, જો પક્ષ દ્વારા પૂરતું કારણ આપવામાં આવ્યું હોય, જે ૩૦ દિવસના સમયગાળાની અંદર આપવી પડશે. સંબંધિત સત્તામંડળને સંતોષ—કાયદાની કલમ ૧૩ (૨) (એ) હેઠળ ૪૫ દિવસ (૩૦ દિવસ વત્તા ૧૫ દિવસ) ની લંબાવેલી મુદતની બહાર ફરિયાદનો જવાબ દાખલ કરવા માટે આવી કોઈ વિવેકબુદ્ધિ આપવામાં આવી નથી—કલમ ૧૩ની પેટા-કલમ (૩) હેઠળ ચોક્કસ સ્પષ્ટતા સાથે જોગવાઈ કરીને કે ગ્રાહક સંરક્ષણ કાયદાની કલમ ૧૩ની પેટા-કલમ (૧) અને (૨) હેઠળ સૂચવવામાં આવેલી પ્રક્રિયાને અનુસરવામાં આવી હોય અથવા તેનું પાલન કરવામાં આવ્યું હોય, ત્યાં કુદરતી ન્યાયના સિદ્ધાંતોનું ઉલ્લંઘન કરવામાં આવશે નહીં, વિધાનસભાનો ઈરાદો સ્પષ્ટ છે કે ગ્રાહક સંરક્ષણ કાયદાની કલમ ૧૩ની પેટા-કલમ (૧) અને (૨) હેઠળ સૂચવવામાં આવેલી પ્રક્રિયાને અનુસરવામાં આવી હોય અથવા તેનું પાલન કરવામાં આવ્યું હોય, તો કાયદાના કલમ ૧૩ (૨) (એ) હેઠળ ફરિયાદનો

જવાબ દાખલ કરવા માટે માત્ર વધુ સમય લંબાવવાનો ઇનકાર કરવામાં આવે છે. જવાબ દાખલ કરવા માટેનો સમય (વિરોધી પક્ષ દ્વારા) કુદરતી ન્યાયના સિદ્ધાંતોનો અસ્વીકાર અથવા ઉદ્વેગન સમાન નહીં હોય—કલમ ૧૩ (૩) ની આ જોગવાઈ કાયદાની કલમ ૧૩ (૨) (એ) માં નિર્દિષ્ટ સમય મર્યાદાને મજબૂત બનાવે છે—તેથી, વિધાનસભાનો ઇરાદો સંપૂર્ણપણે સ્પષ્ટ છે કે ફરિયાદનો જવાબ દાખલ કરવા માટેની સમય મર્યાદાને સ્પષ્ટ કરવામાં કાયદાની કલમ ૧૩ (૨) (એ) ની જોગવાઈ ફરજિયાત છે, ડિરેક્ટરી નહીં.

ગ્રાહક સુરક્ષા અધિનિયમ, ૧૯૮૬—કલમ ૧૩ (૨)—નાગરિક પ્રક્રિયા સંહિતા, ૧૯૦૮—આદેશ VIII, નિયમ ૧—એવી દલીલ કરવામાં આવી હતી કે ગ્રાહક સુરક્ષા અધિનિયમની કલમ ૧૩ (૨) ની ભાષા નાગરિક પ્રક્રિયા સંહિતા, ૧૯૦૮ના આદેશ VIII, નિયમ ૧ની સમાન સામગ્રી છે અને જો સંહિતાની ઉપરોક્ત જોગવાઈઓ હેઠળ દાવામાં લેખિત રજૂઆતો દાખલ કરવા માટે સમય લંબાવી શકાય, તો તે જ ગ્રાહક સુરક્ષા અધિનિયમ હેઠળ ફરિયાદનો જવાબ દાખલ કરવા માટે પણ લાગુ થશે, અને તેથી ગ્રાહક સુરક્ષા અધિનિયમની કલમ ૧૩ (૨) (એ) ની જોગવાઈ ડિરેક્ટરી હશે. અને ફરજિયાત નથી—ઠરાવ: તે નોંધપાત્ર છે કે આદેશ VIII, નિયમ ૧ આર/ડબલ્યુ.આદેશ VIII, નિયમ ૧૦ સૂચવે છે કે ૧૨૦ દિવસનો મહત્તમ સમયગાળો અંદર/અથવા પ્રદાન કરે છે.VIII, નિયમ ૧ વાસ્તવમાં ફરજિયાત નથી પરંતુ માત્ર ડિરેક્ટરી છે—આદેશ

VIII, નિયમ ૧૦ આદેશ આપે છે કે જ્યાં લેખિત નિવેદન આપવામાં આવેલા સમયની અંદર દાખલ કરવામાં આવતું નથી.VIII, નિયમ ૧ "કોર્ટ તેની વિરુદ્ધ ચુકાદો સંભળાવશે અથવા દાવાના સંબંધમાં તે યોગ્ય લાગે તેવો આદેશ આપશે"—તે એ હકીકતનો સ્પષ્ટ સંકેત છે કે અદાલત પાસે મહત્તમ ૧૨૦ દિવસની મુદતથી વધુ સમય આપવા માટે વિસંગતતાઓ બાકી છે, જે અપવાદરૂપ કિસ્સાઓમાં હોઈ શકે છે—એ નોંધવું યોગ્ય છે કે આદેશ ૮ નિયમ ૧ હેઠળ લેખિત નિવેદન દાખલ ન કરવું.આઠમા, સંહિતાના નિયમ ૧ ને સંહિતામાં આ રીતે પૂરા પાડવામાં આવેલા સમયની અંદર કોઈ પરિણામ દ્વારા અનુસરવામાં આવતું નથી—જ્યારે કે, ગ્રાહક સંરક્ષણ અધિનિયમની કલમ ૧૩ ની પેટા-કલમ (૨) (બી) (ii) સ્પષ્ટપણે ફરિયાદના પરિણામ માટે વિરોધી પક્ષ સામે એકપક્ષીય કાર્યવાહી કરવાની જોગવાઈ કરે છે, જો વિરોધી પક્ષ આપેલ સમયની અંદર તેના કેસનું પ્રતિનિધિત્વ કરવામાં ચૂકી જાય અથવા નિષ્ફળ જાય—એકવાર નિર્દિષ્ટ સમયની અંદર ફરિયાદનો જવાબ દાખલ ન કરવા માટે પરિણામો પૂરા પાડવામાં આવે, અને તે વધુ જોગવાઈ કરવામાં આવે છે કે ગ્રાહક સુરક્ષા અધિનિયમ ની કલમ ૧૩ ની પેટા કલમ (૧) અને (૨) હેઠળ નિર્ધારિત પ્રક્રિયાનું પાલન કરતી કાર્યવાહી કુદરતી ન્યાયના સિદ્ધાંતોનું પાલન કરવામાં આવ્યું નથી તેવા આધારે કોઈ પણ અદાલતમાં સંરક્ષણ અધિનિયમ પર સવાલ ઉઠાવવામાં આવશે નહીં, વિધાનસભાનો ઇરાદો સંપૂર્ણપણે સ્પષ્ટ છે કે ફરિયાદનો જવાબ દાખલ કરવા માટેની સમયમર્યાદા

સ્પષ્ટ કરવામાં અધિનિયમની કલમ ૧૩ (૨) (એ) ની જોગવાઈઓ ફરજિયાત છે, ડિરેક્ટરી નહીં-સંહિતાના આદેશ VIII, નિયમ ૧ ની જોગવાઈઓ ડિરેક્ટરી ફરજિયાત નથી, જો કે, તે ગ્રાહક સંરક્ષણ અધિનિયમની કલમ ૧૩ (૨) ની જોગવાઈઓ સાથે સંકળાયેલા કેસોને લાગુ પડશે નહીં, અથવા આવા અન્ય કાયદા જેમાં કલમ ૧૩ (૨) જેવી જોગવાઈ હોય ત્યાં છે અને પરિણામો પણ પ્રદાન કરવામાં આવે છે.

ગ્રાહક સુરક્ષા અધિનિયમ, ૧૯૮૬-કલમ ૧૩-૧૯૮૬ અધિનિયમની કલમ ૧૩ હેઠળ ૩૦ દિવસની મર્યાદા-જેનો પ્રારંભ બિંદુ-રાખવામાં આવ્યો હતો:ગ્રાહક સુરક્ષા અધિનિયમની કલમ ૧૩ની પેટા-કલમો (૨) (એ) અને (૨) (બી) સ્પષ્ટ કરે છે કે તે ફરિયાદની એક નકલ છે જે વિરોધી પક્ષને ૩૦ દિવસના સમયગાળાની અંદર અથવા ૧૫ દિવસથી વધુ ન હોય તેવા વિસ્તૃત સમયગાળામાં કેસનું પોતાનું નિવેદન આપવા માટે નિર્દેશ કરતી હોય છે-જેમ કે, ઉપરોક્ત જોગવાઈમાંથી જ, તે સ્પષ્ટ છે કે તે સ્વીકૃત ફરિયાદની નકલ છે જે પૂરી કરવાની છે, જેના પછી જવાબ દાખલ કરવાનો સમયગાળો શરૂ થશે-વધુમાં, ગ્રાહક સુરક્ષા નિયમન, ૨૦૦૫ના નિયમન ૧૦માં નોટિસ જારી કરવાની પ્રક્રિયા પણ નિર્દિષ્ટ કરવામાં આવી છે, જે ફરિયાદની નકલ સાથે હોવી જોઈએ-તેથી, ગ્રાહક સુરક્ષા અધિનિયમની કલમ ૧૩ હેઠળ ૩૦ દિવસની મર્યાદા વિરોધી પક્ષ દ્વારા ફરિયાદ સાથે નોટિસ મળવાની તારીખથી શરૂ થશે, અને માત્ર ફરિયાદની

નોટિસની પ્રાપ્તિ નહીં.

સંદર્ભનો જવાબ આપતા કોર્ટે ચુકાદો આપ્યો કે,

શું જિલ્લા મંચ પાસે ગ્રાહક સુરક્ષા અધિનિયમની કલમ ૧૩ (૨) (એ) હેઠળ કલ્પના કરાયેલ ૩૦ દિવસ ઉપરાંત ફરિયાદનો જવાબ દાખલ કરવા માટેનો સમય ૧૫ દિવસના સમયગાળાથી આગળ વધારવાની સત્તા છે? ૧. કાયદાની કલમ ૧૩ (૨) (એ) નું ખાલી વાંચન એ સ્પષ્ટ કરે છે કે ફરિયાદની નકલ જે વિરોધી પક્ષને મોકલવાની છે, તે ૩૦ દિવસના સમયગાળાની અંદર કેસ (અથવા ફરિયાદ) નું તેનું સંસ્કરણ (અથવા જવાબ) આપવાના નિર્દેશ સાથે હોવી જોઈએ. તે વધુમાં જોગવાઈ કરે છે કે ૩૦ દિવસનો આ સમયગાળો જિલ્લા મંચ દ્વારા લંબાવી શકાય છે, પરંતુ ૧૫ દિવસથી વધુ નહીં. [પરિચ્છેદ ૮] [૪૪૭-C-D]

૨. ગ્રાહક સુરક્ષા અધિનિયમની કલમ ૧૩ની પેટા-કલમ (૨) (એ) વિરોધી પક્ષને '૩૦ દિવસના સમયગાળાની અંદર અથવા જિલ્લા મંચ દ્વારા મંજૂર કરવામાં આવે તેટલા ૧૫ દિવસથી વધુ ન હોય તેવા વિસ્તૃત સમયગાળાની અંદર' તેનો જવાબ આપવાની જોગવાઈ કરે છે. વિધાનસભાનો ઈશદો ખૂબ જ સ્પષ્ટ જણાય છે કે વિરોધી પક્ષને ૩૦ દિવસનો સમય મળશે, અને વધુમાં તેનો જવાબ દાખલ

કરવા માટે ફોરમની વિવેકબુદ્ધિથી વધુ ૧૫ દિવસનો સમય મળશે.આ કાયદા હેઠળ ૪૫ દિવસથી વધુ સમય આપવાનો કોઈ વધુ વિવેકબુદ્ધિ નથી. [પેરા ૧૩] [જજ૮-D-E]

૩. જો પક્ષ દ્વારા પૂરતું કારણ આપવામાં આવ્યું હોય, જે સંબંધિત અધિકારીના સંતોષ માટે હોવું જોઈએ, તો વિધાનસભાએ તેના વિવેકબુદ્ધિથી અધિનિયમ અને નિયમોની સંબંધિત જોગવાઈઓ હેઠળ નિર્દિષ્ટ સમયગાળાની બહાર ફરિયાદ અથવા અપીલ દાખલ કરવાની જોગવાઈ કરી છે.ગ્રાહક સુરક્ષા અધિનિયમની કલમ ૧૩ (૨) (એ) હેઠળ ૪૫ દિવસ (૩૦ દિવસ વત્તા ૧૫ દિવસ) ની વિસ્તૃત અવધિ પછી ફરિયાદનો જવાબ દાખલ કરવા માટે આવી કોઈ વિવેકબુદ્ધિ આપવામાં આવી નથી.જો વિધાનસભા આવી જોગવાઈને ફરજિયાત નહીં પરંતુ માત્ર ડિરેક્ટરી બનાવવા માંગતી હોત, તો ફરિયાદ અને અપીલ દાખલ કરવાના કેસોમાં જોગવાઈ કરવામાં આવી છે તેમ જવાબ દાખલ કરવા માટેનો સમયગાળો ૪૫ દિવસથી વધુ લંબાવવાની જોગવાઈ કરવામાં આવી હોત.કાયદાની ચોક્કસ જોગવાઈમાં અપવાદ ઘડવો એ અદાલતોના અધિકારક્ષેત્રમાં નથી, અને જો તે કરવામાં આવે તો, તે કાયદામાં જોગવાઈ દાખલ કરવા અથવા દાખલ કરવા સમાન હશે, જે સ્વીકાર્ય નથી.[પેરા ૧૭] [જજ૯-G-H; જપ૦-A]

૪. ખાસ કરીને કલમ ૧૩ની પેટા-કલમ (૩) હેઠળ જોગવાઈ કરીને, એક

ચોક્કસ સ્પષ્ટતા સાથે કે કુદરતી ન્યાયના સિદ્ધાંતોનું ઉલ્લંઘન એ પ્રશ્નમાં ન બોલાવવામાં આવે કે જ્યાં ગ્રાહક સુરક્ષા અધિનિયમની કલમ ૧૩ની પેટા-કલમ (૧) અને (૨) હેઠળ સૂચવવામાં આવેલી પ્રક્રિયાનું પાલન કરવામાં આવ્યું હોય અથવા તેનું પાલન કરવામાં આવ્યું હોય, ત્યાં વિધાનસભાનો ઇરાદો સ્પષ્ટ છે કે જવાબ દાખલ કરવા માટે (વિરોધી પક્ષ દ્વારા) વધુ સમય લંબાવવાનો માત્ર ઇનકાર કરવો એ કુદરતી ન્યાયના સિદ્ધાંતોનો ઇનકાર અથવા ઉલ્લંઘન નહીં ગણાય.કલમ ૧૩ (૩) ની આ જોગવાઈ કાયદાની કલમ ૧૩ (૨) (એ) માં નિર્દિષ્ટ સમય મર્યાદાને મજબૂત બનાવે છે. [પેરા ૧૭] [જપ૦-બી-સી]

૫. તે સાચું છે કે 'ઉતાવળમાં ન્યાય એ ન્યાયને દફનાવવામાં આવે છે'.પરંતુ તે જ શ્વાસમાં એવું પણ કહેવામાં આવે છે કે 'ન્યાયમાં વિલંબ એ ન્યાયનો અસ્વીકાર છે'.વિધાનસભાએ બાદમાં પસંદ કર્યું છે, અને સારા કારણોસર.તે ગ્રાહક સુરક્ષા અધિનિયમ દ્વારા હાંસલ કરવાના ઉદ્દેશ સાથે જાય છે, જે ગ્રાહકને ઝડપી ન્યાય પ્રદાન કરવાનો છે.એવું નથી કે ફરિયાદનો જવાબ દાખલ કરવા માટે પૂરતો સમય વિરોધી પક્ષને નકારવામાં આવ્યો હોય.તે માત્ર એટલું જ છે કે ૧૫ દિવસ (૩૦ દિવસના સમયગાળા પછી) થી વધુ સમય લંબાવવાની વિવેકબુદ્ધિ ઘટાડવામાં આવી છે અને તેના માટેના પરિણામો ગ્રાહક સુરક્ષા અધિનિયમની કલમ ૧૩ (૨) (બી) (ii) હેઠળ પ્રદાન કરવામાં આવ્યા છે. એવું હોઈ શકે છે કે કેટલાક કિસ્સાઓમાં વિરોધી પક્ષને આવી જોગવાઈને કારણે મુશ્કેલીઓનો સામનો કરવો

પડી શકે છે, તેમ છતાં કાયદાનો ઉદ્દેશ હાંસલ કરવા માટે, જે ગ્રાહક વિવાદોનું ઝડપી અને સરળ નિવારણ છે, પક્ષને થતી મુશ્કેલીઓને અવગણવી પડે છે.

[પરિચ્છેદ ૨૦] [જપર-બી-ડી]

૬. વધુમાં એવી દલીલ કરવામાં આવી છે કે ગ્રાહક સુરક્ષા અધિનિયમની કલમ ૧૩ (૨) ની ભાષા સિવિલ પ્રોસિજર કોડ, ૧૯૦૮ના આદેશ VIII નિયમ ૧ની સમાન સામગ્રી છે અને જો સંહિતાની ઉપરોક્ત જોગવાઈ હેઠળ દાવામાં લેખિત રજૂઆત દાખલ કરવા માટે સમય લંબાવી શકાય, તો તે જ ગ્રાહક સુરક્ષા અધિનિયમ હેઠળ ફરિયાદનો જવાબ દાખલ કરવા માટે પણ લાગુ થશે, અને તેથી ગ્રાહક સુરક્ષા અધિનિયમની કલમ ૧૩ (૨) (એ) ની જોગવાઈ ડિરેક્ટરી હશે અને ફરજિયાત નહીં હોય. આ સંબંધમાં, જે નોંધપાત્ર છે તે એ છે કે ગ્રાહક સુરક્ષા નિયમન, ૨૦૦૫નું નિયમન ૨૬ સ્પષ્ટપણે આદેશ આપે છે કે ગ્રાહક સુરક્ષા અધિનિયમ અને તે હેઠળ ઘડવામાં આવેલા નિયમોમાં ઉલ્લેખિત જોગવાઈઓ સિવાય સંહિતાની જોગવાઈઓનો ઉપયોગ ટાળવા માટે પ્રયાસ કરવો જોઈએ, જે ગ્રાહક સુરક્ષા અધિનિયમની કલમ ૧૩ (૪) માં ઉલ્લેખિત ચોક્કસ બાબતોના સંદર્ભમાં પ્રદાન કરવામાં આવી છે. એ નોંધવું યોગ્ય છે કે સંહિતાના આદેશ VIII નિયમ ૧ હેઠળ લેખિત નિવેદન દાખલ ન કરવાથી સંહિતામાં આ રીતે પૂરા પાડવામાં આવેલ સમયની અંદર દાખલ ન કરવાનું કોઈ

પરિણામ આવતું નથી.હવે, સંહિતાની સંબંધિત જોગવાઈઓને ધ્યાનમાં લેતી વખતે, તે નોંધપાત્ર છે કે આદેશ VIII નિયમ ૧ આદેશ VIII નિયમ ૧૦ સાથે વાંચીને સૂચવે છે કે આદેશ VIII નિયમ ૧ હેઠળ આપવામાં આવેલ મહત્તમ ૧૨૦ દિવસનો સમયગાળો વાસ્તવમાં ફરજિયાત નથી, પરંતુ માત્ર ડિરેક્ટરી છે.આદેશ VIII નિયમ ૧૦ આદેશ આપે છે કે જ્યાં આદેશ VIII નિયમ ૧ હેઠળ પૂરા પાડવામાં આવેલા સમયની અંદર લેખિત નિવેદન દાખલ કરવામાં ન આવે ત્યાં "અદાલત તેની વિરુદ્ધ ચુકાદો સંભળાવશે, અથવા દાવાના સંબંધમાં તે યોગ્ય લાગે તેવો આદેશ આપશે".આ જોગવાઈઓનું સુમેળભર્યું નિર્માણ એ હકીકતનો સ્પષ્ટ સંકેત છે કે અદાલત પાસે મહત્તમ ૧૨૦ દિવસના સમયગાળાથી વધુ સમય આપવા માટે વિવેકબુદ્ધિ બાકી છે, જે અપવાદરૂપ કિસ્સાઓમાં હોઈ શકે છે.બીજી બાજુ, ગ્રાહક સુરક્ષા અધિનિયમની કલમ ૧૩ની પેટા-કલમ (૨) (બી) (ii) સ્પષ્ટપણે જોગવાઈ કરે છે કે જો વિરોધી પક્ષ આપેલ સમયની અંદર તેના કેસનું પ્રતિનિધિત્વ કરવામાં ચૂકી જાય અથવા નિષ્ફળ જાય તો વિરોધી પક્ષ સામે ફરિયાદના પરિણામ પર એકતરફી કાર્યવાહી કરવામાં આવે.[પેરા ૨૧]

[૪૫૨-E-H; ૪૫૩-A-B] A

૭. એકવાર નિર્દિષ્ટ સમયની અંદર ફરિયાદનો જવાબ દાખલ ન કરવા માટે પરિણામોની જોગવાઈ કરવામાં આવે અને તે વધુ જોગવાઈ કરવામાં આવે કે ગ્રાહક સંરક્ષણ અધિનિયમની કલમ ૧૩ની પેટા કલમ (૧) અને (૨) હેઠળ

નિર્ધારિત પ્રક્રિયાનું પાલન કરતી કાર્યવાહીને કોઈ પણ અદાલતમાં આ આધાર પર પ્રશ્નમાં બોલાવવામાં આવશે નહીં કે કુદરતી ન્યાયના સિદ્ધાંતોનું પાલન કરવામાં આવ્યું નથી, ત્યારે વિધાનસભાનો ઈરાદો સંપૂર્ણપણે સ્પષ્ટ છે કે ફરિયાદનો જવાબ દાખલ કરવા માટેની સમયમર્યાદા સ્પષ્ટ કરવામાં અધિનિયમની કલમ ૧૩ની પેટા કલમ ૨ (એ) ની જોગવાઈ ફરજિયાત છે, ડિરેક્ટરી નહીં.[પેરા ૨૧] [૪૫૩-F-G]

૮. જિલ્લા મંચ દ્વારા ફરિયાદો પર નિર્ણય લેવામાં વિલંબ થતો હોવાનું ધ્યાનમાં લીધા પછી, વિધાનસભાએ ફરિયાદો પર નિર્ણય લેવા માટે સમયમર્યાદા પૂરી પાડતા ગ્રાહક સુરક્ષા અધિનિયમની કલમ ૧૩ની પેટા-કલમ (૩એ) દાખલ કરી હતી.આમાંથી એ સ્પષ્ટ થાય છે કે વિધાનસભાનો ઈરાદો ફરિયાદોનો ઝડપથી નિકાલ કરવાનો હતો અને હંમેશા રહ્યો છે.દાખલ કરેલા કેસોના નિકાલ માટે સમય લંબાવવાની જોગવાઈ કરીને, નોંધવાના કારણો માટે, વિધાનસભાએ ફોરમને વિવેકબુદ્ધિ પ્રદાન કરી છે કે જ્યાં જરૂરી હોય ત્યાં સમય લંબાવવાની જોગવાઈ કરી શકાય છે, અને જ્યાં આવા વધુ વિસ્તરણની મંજૂરી આપવામાં આવતી નથી (કલમ ૧૩ (૨) (એ) ના કિસ્સામાં), વિધાનસભાએ સભાનપણે તે માટે જોગવાઈ કરી નથી, જેથી કાયદાના ઉદ્દેશ્યને પ્રાપ્ત કરી શકાય. [પેરા ૨૨] [૪૫૩-એચ; ૪૫૪-એ-બી]

ગ્રાહક સુરક્ષા અધિનિયમ, ૧૯૮૬ની કલમ ૧૩ હેઠળ ૩૦ દિવસની મર્યાદાનું પ્રારંભિક બિંદુ શું હશે?

૯. આ પ્રશ્નનો નિર્ણય કરવા માટે, આ અદાલત પહેલા ગ્રાહક સુરક્ષા અધિનિયમની સંબંધિત જોગવાઈઓ અને તે હેઠળ ઘડવામાં આવેલા નિયમોનું વિશ્લેષણ કરી શકે છે. ગ્રાહક સુરક્ષા અધિનિયમની કલમ ૧૩ની પેટા-કલમો (૨) (એ) અને (૨) (બી) સ્પષ્ટ કરે છે કે તે ફરિયાદની નકલ છે જે વિરોધી પક્ષને ૩૦ દિવસના સમયગાળામાં અથવા ૧૫ દિવસથી વધુ ન હોય તેવા વિસ્તૃત સમયગાળામાં કેસનું પોતાનું નિવેદન આપવા માટે નિર્દેશ કરતી હોય. જેમ કે, ઉપરોક્ત જોગવાઈમાંથી જ, તે સ્પષ્ટ છે કે તે સ્વીકૃત ફરિયાદની નકલ છે જે રજૂ કરવાની છે, જેના પછી જવાબ દાખલ કરવાનો સમયગાળો શરૂ થશે. વધુમાં, ગ્રાહક સુરક્ષા નિયમન, ૨૦૦૫નું નિયમન ૧૦ પણ નોટિસ જારી કરવાની પ્રક્રિયાને સ્પષ્ટ કરે છે, જેની સાથે ફરિયાદની નકલ હોવી જોઈએ. નિયમન ૧૦ (૫) સ્પષ્ટપણે ઉદ્દેખ કરે છે કે "નોટિસની સાથે, ફરિયાદની નકલો, અપીલના આધારોનું મેમોરેન્ડમ, કેસ હોઈ શકે તેવી અરજીઓ અને દાખલ કરેલા અન્ય દસ્તાવેજો વિરોધી પક્ષ (આઈ. એસ.) / પ્રતિવાદી (ઓ) ને આપવામાં આવશે". તે જ એ પણ સ્પષ્ટ કરશે કે તે ફરિયાદની નકલની સેવા પર છે કે વિરોધી પક્ષ દ્વારા જવાબ દાખલ કરવા માટેની મર્યાદાનો સમયગાળો શરૂ થશે. [પેરા ૩૭] [જડ ૧-F-H; જડ ૨-A] A

૧૦. હવે ગ્રાહક સુરક્ષા અધિનિયમની જોગવાઈઓ પર પાછા ફરીને, કલમ ૧૩ની પેટા-કલમ (૨) ની કલમો (એ) અને (બી) નું સંયુક્ત વાંચન એ સ્થિતિને સંપૂર્ણપણે સ્પષ્ટ કરશે કે ઉપરોક્ત જોગવાઈઓ હેઠળ ૩૦ દિવસની મર્યાદાનો પ્રારંભિક મુદ્દો નોટિસ મળવાની તારીખથી ફરિયાદની નકલ સાથે હશે, અને માત્ર નોટિસની પ્રાપ્તિ નહીં, કારણ કે ફરિયાદમાં કરવામાં આવેલા દાવાઓને નિર્ધારિત સમયની અંદર જવાબ આપવો પડશે અને જ્યાં સુધી ફરિયાદની નકલ વિરોધી પક્ષને આપવામાં ન આવે ત્યાં સુધી તે નોટિસ પ્રાપ્ત કરવાની તારીખથી રહેશે નહીં. તેનો જવાબ આપવાની સ્થિતિ.આમ, ફરિયાદની નકલની સેવા વિના માત્ર નોટિસની સેવા પૂરતી નહીં હોય અને કાયદાની ઉપરોક્ત કલમ હેઠળ ૩૦ દિવસનો પ્રારંભ બિંદુ ન હોઈ શકે. જો કે, આ અદાલત સ્પષ્ટ કરી શકે છે કે નોટિસ સાથે ફરિયાદની નકલ ન મળવાનો વાંધો પ્રથમ તારીખે જ ઉઠાવવો જોઈએ અને તે પછી નહીં, અન્યથા જો પછીથી કોઈ પણ સમયે ઉઠાવવાની મંજૂરી આપવામાં આવે તો તે કાયદાનો હેતુ નિષ્ફળ જશે, જે ગ્રાહક વિવાદોનું સરળ અને ઝડપી નિવારણ પ્રદાન કરે છે.[પેરા ૪૦] [૪૬૩-D-F]

૧૧. તારણ કાઢવા માટે, પ્રથમ પ્રશ્નનો જવાબ એ છે કે જિલ્લા મંચ પાસે ગ્રાહક સુરક્ષા અધિનિયમની કલમ ૧૩ હેઠળ પરિકલ્પિત ૩૦ દિવસ ઉપરાંત ૧૫ દિવસના સમયગાળા ઉપરાંત ફરિયાદનો જવાબ દાખલ કરવા માટેનો સમય

વધારવાનો કોઈ અધિકાર નથી; અને બીજા પ્રશ્નનો જવાબ એ છે કે ગ્રાહક સુરક્ષા અધિનિયમની કલમ ૧૩ હેઠળ ૩૦ દિવસની મર્યાદાનો પ્રારંભ બિંદુ વિરોધી પક્ષ દ્વારા ફરિયાદ સાથે નોટિસ પ્રાપ્ત થવાની તારીખથી હશે, અને માત્ર ફરિયાદની નોટિસની પ્રાપ્તિ નહીં.[પેરા ૪૧] [૪૬૩-G-H; ૪૬૪-A]

ડૉ. જે. જે. મર્યન્ટ વિ. શ્રીનાથ ચતુર્વેદી (૨૦૦૨) ૬ એસસીસી ૬૩૫:
[૨૦૦૨] ૧ પૂરક એસ. સી. આર. ૪૬૯-માન્ય કાયદો.

રોહિતાશ કુમાર વિ. ઓમ પ્રકાશ શર્મા (૨૦૧૩) ૧૧ એસસીસી ૪૫૧:
[૨૦૧૨] ૧૩ એસસીઆર ૪૭; લક્ષ્મીનારાયણ આર. ભટ્ટ વિરુદ્ધ મહારાષ્ટ્ર રાજ્ય (૨૦૦૩) ૫ એસસીસી ૪૧૩:[૨૦૦૩] ૩એસસીઆર ૪૦૯; પી. એમ. લતા વિરુદ્ધ કેરળ રાજ્ય (૨૦૦૩) ૩ એસસીસી ૫૪૧:[૨૦૦૩] ૨ એસસીઆર ૬૫૩; નસીરુદ્દીન વિ. સીતા રામ અગ્રવાલ (૨૦૦૩) ૨ એસસીસી ૫૭૭:[૨૦૦૩] ૧ એસસીઆર ૬૩૪; ઇ. પલાનીસામી વિરુદ્ધ પલાનીસામી (૨૦૦૩) ૧ એસસીસી ૧૨૩; ઇન્ડિયા હાઉસ વિરુદ્ધ કિશન એન. લાલવાની (૨૦૦૩) ૯ એસસીસી ૩૯૩:[૨૦૦૨] ૫ પૂરક એસસીઆર ૫૨૨; યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા વિ. ટેકો ત્રિચી એન્જિનિયર્સ એન્ડ કોન્ટ્રાક્ટર્સ (૨૦૦૫) ૪ એસસીસી ૨૩૯:[૨૦૦૫] ૨ એસસીઆર ૯૮૩-પર આધાર રાખ્યો હતો.

લછમી નારાયણ વિરુદ્ધ ભારત સંઘ (૧૯૭૬) ૨ એસસીસી ૯૫૩:[૧૯૭૬] ૨
એસસીઆર ૭૮૫; ભીકરાજ જયપુરિયા વિ. યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા એ. આઈ.
આર. ૧૯૬૨ એસસી ૧૧૩:[૧૯૬૨] ૨ એસસીઆર ૮૮૦; ફેરગ્રોથ
ઇન્વેસ્ટમેન્ટ્સ લિમિટેડ વિ.કસ્ટોડિયન (૨૦૦૪) ૧૧ એસ. સી. સી. ૪૭૨:
[૨૦૦૪] ૫ પૂરક એસ. સી. આર. ૫૦૫; પોપટ બહિરુ ગોવર્ધન વિરુદ્ધ વિશેષ
જમીન સંપાદન અધિકારી (૨૦૧૩) ૧૦ એસ. સી. સી. ૭૬૫:[૨૦૧૩] ૮
એસસીઆર ૨૪૧-નો ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો છે.

એસસીજી કોન્ટ્રાક્ટ્સ (ઇન્ડિયા) પ્રાઇવેટ લિમિટેડ વિરુદ્ધ કે. એસ. ચમનકર
ઇન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર પ્રાઇવેટ લિમિટેડ (૨૦૧૯) ૧૨ એસસીસી ૨૧૦:[૨૦૧૯] ૩
એસસીઆર ૧૦૫૦; ટોપલાઇન શૂઝ લિમિટેડ વિ.કોર્પોરેશન બેંક (૨૦૦૨) ૬
એસસીસી ૩૩:[૨૦૦૨] ૩ એસસીઆર ૧૧૬૭-નો ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો
છે.

કૈલાશ વિ. નન્દકુ (૨૦૦૫) ૪ એસસીસી ૪૮૦:[૨૦૦૫] ૩ એસસીઆર
૨૮૯; સાલેમ એડવોકેટ્સ બાર એસોસિએશન વિ. યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા
(૨૦૦૫) ૬ એસસીસી ૩૪૪:[૨૦૦૫] ૧ પૂરક એસસીઆર ૯૨૯;
એનઆઇએ વિ. હિંદી મલ્ટીપર્પઝ કોલ્ડ સ્ટોરેજ (૨૦૧૫) ૧૬ એસસીસી ૨૨;
નાહર એન્ટરપ્રાઇઝ વિ. હૈદરાબાદ ઓલવિન લિમિટેડ (૨૦૦૭) ૯ એસસીસી

જડઃ[૨૦૦૭] ૨ એસસીઆર ૪૧૩-નો ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો છે.

કેસ લો રેકૉર્ડ્સ

[૧૯૭૬] ૨ એસ. સી. આર. ૭૮૫ નો સંદર્ભ પેરા ૧૮ માં આપવામાં આવ્યો છે.

[૧૯૬૨] ૨ એસ. સી. આર. ૮૮૦ નો સંદર્ભ પેરા ૧૮ માં આપવામાં આવ્યો છે.

[૨૦૦૪] ૫ પેરા ૧૮ નો સંદર્ભ આપતા પૂરક એસસીઆર ૫૦૫

[૨૦૧૩] ૮ એસ. સી. આર. ૨૪૧ નો સંદર્ભ પેરા ૧૮ માં આપવામાં આવ્યો છે.

[૨૦૧૨] ૧૩ એસ. સી. આર. ૪૭ પેરા ૧૮ પર આધારિત હતું

[૨૦૦૩] ૩ SCR ૪૦૮ એ પેરા ૧૯ પર આધાર રાખ્યો હતો.

[૨૦૦૩] ૨ એસ. સી. આર. ૬૫૩ પેરા ૧૯ પર આધાર રાખે છે

[૨૦૦૩] ૧ એસ. સી. આર. ૬૩૪ પેરા ૧૯ પર આધાર રાખે છે

(૨૦૦૩) ૧ એસ. સી. સી. ૧૨૩ પેરા ૧૯ પર આધાર રાખે છે

[૨૦૦૨] ૫ પૂરક SCR પર એ પેરા ૧૯ પર આધાર રાખ્યો હતો.

[૨૦૧૯] ૩ એસ. સી. આર. ૧૦૫૦ નો સંદર્ભ પેરા ૨૩ માં આપવામાં આવ્યો છે.

[૨૦૦૨] ૩ એસ. સી. આર. ૧૧૬૭ નો સંદર્ભ પેરા ૨૪ માં આપવામાં આવ્યો છે.

[૨૦૦૨] ૧ પૂરક SCR ૪૬૯ પેરા ૨૪ પર આધાર રાખે છે

[૨૦૦૫] ૩ એસ. સી. આર. ૨૮૯ નો સંદર્ભ પેરા ૨૭ માં આપવામાં આવ્યો છે.

[૨૦૦૫] ૧ પેરા ૨૭માં ઉલ્લેખિત પૂરક એસસીઆર ૯૨૯

(૨૦૧૫) ૧૬ એસ. સી. સી. ૨૨ નો સંદર્ભ પેરા ૨૭ માં આપવામાં આવ્યો છે

[૨૦૦૭] ૨ એસ. સી. આર. ૪૧૩ નો સંદર્ભ પેરા ૩૮ માં આપવામાં આવ્યો છે.

[૨૦૦૫] ૨ એસ. સી. આર. ૯૮૩ પેરા ૩૯ પર આધાર રાખે છે

સિવિલ અપીલેટ જ્યુરિસડિક્શન:સિવિલ અપીલ નંબર ૧૦૯૪૧-
૧૦૯૪૨/૨૦૧૩.

રાષ્ટ્રીય ગ્રાહક વિવાદ નિવારણ આયોગ, નવી દિલ્હીની તારીખ ૨૨.૦૮.૨૦૧૩
અને ૩૦.૦૮.૨૦૧૩ ના ચુકાદા અને આદેશમાંથી ગ્રાહક ફરિયાદ નંબર
૫૨/૨૦૧૩ અને સમીક્ષા અરજી નંબર ૩૦૮/૨૦૧૩ માં અનુક્રમે

ની સાથે

સિવિલ અપીલ નંબર ૮૩૪૩/૨૦૧૪, ૧૦૮૩-૧૦૮૪, ૧૦૮૫-
૧૦૮૬, ૪૪૭૩, ૬૦૮૫, ૫૪૮૫, ૧૦૧૨૮, ૧૦૧૨૭, ૧૦૩૩૩, ૧૦૮૫૮, ૨૦૧
૬, ૭૮૦, ૪૪૫૭, ૨૩૩૮, ૪૫૧૦, ૫૨૧૮, ૫૫૭૪-૫૫૭૫, ૭૧૦૦, ૫૫૭૮-
૫૫૭૯, ૧૦૨૨૬, ૧૨૪૫૬
૨૦૧૭, ૧૮૬૪, ૧૮૬૫, ૧૮૬૮, ૧૮૬૯, ૧૮૭૦, ૧૮૭૧, ૧૮૭૨, ૧૮૭૩, ૧૮
૭૪, ૧૮૭૫, ૧૮૭૬, ૧૮૭૭, ૧૮૭૮, ૧૮૭૯, ૧૮૮૦, ૧૮૮૧, ૧૮૮૨, ૧૮૮૩,
૧૮૮૪, ૧૮૮૫-૧૮૮૬ / ૨૦૨૦ માં.

ધ્રુવ અગ્રવાલ, પરિષ્ક વકીલ, લવ કુમાર અગ્રવાલ, સુશ્રી ઉષા ગર્ગ, વૈભવ
સૈની, અખિલ સૈની, સુશ્રી શશી કાંત મેહરોત્રા, કુંદન કુમાર લાલ, શિવમ સિંહ,
ગોપાલ સિંહ, હરપ્રીત સિંહ ગુપ્તા, જયદીપ ખન્ના, આદિત્ય રૈના, ઉદિયન શર્મા,
વિકાસ મહેતા, સુશ્રી માલવિકા કાલરા, અપૂર્વ ખાતોર, આદિત્ય નાયર, હેમંત
ગુપ્તા, સુશ્રી સુનક્ષી ગુપ્તા, આલોક શર્મા, તુષાર શર્મા, જિનેન્દ્ર જૈન, વિષ્ણુ

મેહરા, એ. એન. મેહરોત્રા, સુશ્રી સિમરાન મેહરોત્રા , અનંત એમ., સુશ્રી મંજીત ચાવલા, નિશિત અગ્રવાલ, હર્ષ મિશ્રા, શ્રેય કપૂર (મેસર્સ ઓરા એન્ડ કંપની માટે), શેષતલ્પા સાઈ બંડારૂ, ઉદયાદિત્ય બેનર્જી, અભિજીત સેનગુપ્તા, અતુલ નાગરાજન, અંકિત આનંદરાજ શાહ, જિવ્રાન ટાક, બાલાજી શ્રીનિવાસન, આલોક કુમાર, સુશ્રી સૌમ્યા યાદવ, સુશ્રી સ્નિગ્ધા સિંહ, કેતુલ હંસરાજ, કપિલ જોશી, સુશ્રી મંજૂ જેતલી, વિનીત મલ્હોત્રા, મોહિત પોલ, સુશ્રી સુનૈના કુલ, શુભેન્દુ કૌશિક, એ. કે. ડે, સુશ્રી અનન્યા, ઝાહિદ અલી, સુશ્રી દીપિકા ખિંદર, પ્રતાપ વેણુગોપાલ, સુશ્રી સુરેખા રમણ, સુશ્રી આયુષી ગૌર, અકીલ અબ્રાહમ રોય (મેસર્સ કે. જે. જહોન એન્ડ કંપની માટે), જોસેફ એરિસ્ટોટલ એસ., પ્રજ્ઞાન શર્મા, મુદિત મખીજાની, પી. વી. યોગેશ્વરન, સુમિત સિંહા, સુશ્રી સુપ્રિયા જુનેજા, શેખર રાજ શર્મા, આલોક શુક્લા, કે. મારુતિ રાવ, શ્રીમતી કે. રાધા, શ્રીમતી અંજની અચ્ચગારી, રોબિન આર. ડેવિડ, મુનવ્વર નસીમ, ધીરજ ફિલિપ, ફેબિન મેથ્યુ, સુશ્રી અંજના ચંદ્રશેખર, ધવલ મોહન, જયંત મોહન, સુશ્રી મીનાક્ષી ચેટર્જી, અરુણ અગ્રવાલ, સુશ્રી અંશિકા અગ્રવાલ, સુશ્રી શુભી અગ્રવાલ, સુશ્રી સલોની શરણ, વિવેક સલાથિયા, મુકેશ કુમાર સિંહ, પુરુષોત્તમ શર્મા ત્રિપાઠી, મોહિત કૌશિક, અમિત, આશુતોષ ચતુર્વેદી, શાંતનુ જુગતાવત, ગુરુદત્ત અંકોલકર, વેંકટેશ્વર રાવ અનુમોલુ, ચંદ્ર મોહન અનિસેટ્ટી, ડૉ. ઇ. શેષગિરી રાવ, મૈબમ એન. સિંહ, પ્રમોદ દયાલ, બ્રહ્મી પ્રસાદ સિંહ, સુશ્રી નેહા ચૌધરી, સુનીલ કે. ખત્રી, સુદીપ કુમાર, સુશ્રી મયૂરી રઘુવંશી, વ્યોમ રઘુવંશી,

સુશ્રી સંગ્યા નેગી, વૈશ્ય કે. શર્મા, ઓ. પી. ગગ્ગર, આદિત્ય ગગ્ગર, સચિન્દ્ર કર્ણ, ઉદય ગુપ્તા, હરિન દાસન, ચાંદ કુરેશી, સુશ્રી શિવાની એમ. લાલ, હેમંત કુશવાહ, હરીશ દાસન, એમ. કે. ત્રિપાઠી, શ્રીમતી સરલા ચંદ્ર, એ. એન. અરોરા, શેખર રાજ શર્મા, સતીશ ગદ્વા, સુશ્રી ઉષા રાની ગારા એન. રાજારમન, સુશ્રી રૂબી સિંહ આહુજા, વિશાલ ગેહરાણા, અનમોલ જસ્સલ (મેસર્સ કરંજાવાલા એન્ડ કંપની માટે), શેખર કુમાર, શ્રીમતી પ્રિયા પુરી, પી. એસ. સુધીર, ઋષિ મહેશ્વરી, શ્રીમતી મયૂરી નૈયર, સુશ્રી એની મેથ્યુ, સુશ્રી શ્રુતિ જોસ, ડી. ભરત કુમાર, તાડીમદ્વા ભાસ્કર ગૌતમ, વિશાલ અરુણ, નીતિન એસ. તંબવેકર, શેષાતાલ્પા સાઈ બંડાર, સુશ્રી પ્રિથા શ્રીકુમાર, એસ. મહેન્દ્રન, અમિત શુક્લા, દેવા શુક્લા, વરુણ પુનિયા , ભાવિન આર. ભાટિયા, અર્પિત રાય, અમોઘ સિંહ, સંજીવ આર. સિંહ, અવિરલ કશ્યપ, રિતેશ અગ્રવાલ, તેજસ ભાટિયા, ઐશ્વર્યા અદલખા, હિમાંશુ શેખર, કુમાર મિહિર, વિવેક કુમાર, રાજેશ કુમાર ગુપ્તા, ગૌરવ શર્મા, પ્રતીક ભાટિયા, એમ. ટી. જ્યોર્જ, સુશ્રી સુસી અબ્રાહમ, જોન્સ જ્યોર્જ, ઉમેશ કુમાર ખેતાન, રાહુલ ગુપ્તા, રંજી દુબે, સુશ્રી સૃષ્ટિ શર્મા, યતિ શર્મા, શિવ રામ શર્મા, ડૉ. હરીશ ઉપ્પલ, તિલશ્વ પ્રસાદ, આદિત્ય નાયર, સુશ્રી અનુશ્રી મેનન , ગગન ગુપ્તા, દિવ્યા શર્મા, સૂર્યજ્યોતિ સિંહ, ગૌતમ દાસ, એડ. હાજર પક્ષો માટે.

કોર્ટનો ચુકાદો જસ્ટિસ વિનીત સરન દ્વારા આપવામાં આવ્યો હતો.

પરવાનગી આપી.

૨. આ બંધારણીય બેન્ચને આપવામાં આવેલ સંદર્ભ ગ્રાહક સુરક્ષા અધિનિયમ, ૧૯૮૬ (ટૂંકમાં 'અધિનિયમ') ની જોગવાઈઓ હેઠળ ફરિયાદનો જવાબ દાખલ કરવા માટે સમય આપવા સાથે સંબંધિત છે. ઉલ્લેખિત પ્રથમ પ્રશ્ન એ છે કે શું ગ્રાહક સુરક્ષા અધિનિયમની કલમ ૧૩ (૨) (એ), જે પ્રતિવાદી/વિરોધી પક્ષને ૩૦ દિવસની અંદર અથવા ૧૫ દિવસથી વધુ ન હોય તેવા વિસ્તૃત સમયગાળામાં ફરિયાદનો જવાબ દાખલ કરવાની જોગવાઈ કરે છે, તેને ફરજિયાત અથવા ડિરેક્ટરી તરીકે વાંચવી જોઈએ; એટલે કે, શું જિલ્લા મંચ પાસે ૩૦ દિવસ ઉપરાંત ૧૫ દિવસના સમયગાળાથી વધુ સમય દાખલ કરવાની સત્તા છે કે કેમ. બીજો પ્રશ્ન જેનો ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો છે તે એ છે કે ઉપરોક્ત કલમ હેઠળ નિર્ધારિત ૩૦ દિવસની મર્યાદાનું પ્રારંભિક બિંદુ શું હશે.

૩. પ્રથમ પ્રશ્ન આ અદાલતની બે ન્યાયાધીશોની ખંડપીઠે સિવિલ અપીલ નંબર (ઓ) માં પસાર કરાયેલા ૧૧.૦૨.૨૦૧૬ ના આદેશ દ્વારા મોકલ્યો હતો. ૧૦૮૩-૧૦૮૪ વર્ષ ૨૦૧૬માં મેસર્સ ભસીન ઇન્ફોટેક એન્ડ ઇન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર પ્રાઇવેટ લિમિટેડ વિરુદ્ધ મેસર્સ ગ્રાન્ડ વેનેઝિયા બાયર્સ એસોસિએશન (રજી.), જેનો સંબંધિત ભાગ નીચે મુજબ છે:

“ટોપલાઈન શૂઝ લિમિટેડ વિ. માં આ અદાલતના નિર્ણયો વચ્ચે સ્પષ્ટ સંઘર્ષ છે. કોર્પોરેશન બેંક [(૨૦૦૨) ૬ એસ. સી. સી. ૩૩], કૈલાશ વિ. નાનખુ [(૨૦૦૫) ૪ એસ. સી. સી. ૪૮૦], સાલેમ વકીલ બાર એસોસિએશન વિ. યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા [(૨૦૦૫) ૬ એસ. સી. સી. ૩૪૪] એક તરફ અને જે. જે. મર્ચન્ટ એન્ડ અન્યો વિરુદ્ધ શ્રીનાથ ચતુર્વેદી [(૨૦૦૨) ૬ એસ. સી. સી. ૬૩૫ અને એન. આઈ. એ. વિરુદ્ધ હિંદી મલ્ટીપર્પઝ કોલ્ડ સ્ટોરેજ [૨૦૧૪ એ. આઈ. ઓ. એલ. ૪૬૧૫] જ્યાં સુધી ફરિયાદના લેખિત નિવેદન/જવાબ દાખલ કરવા માટે સમય વધારવાની અદાલતોની સત્તાનો સંબંધ છે. અગાઉ ઉલ્લેખિત નિર્ણયોમાં એવો મત વ્યક્ત કરવામાં આવ્યો છે કે સિવિલ પ્રોસિજર કોડ, ૧૯૦૮ના આદેશ ૮ નિયમ ૧ સહિતની સંબંધિત જોગવાઈઓ ડિરેક્ટરી પ્રકૃતિની છે અને સંબંધિત અદાલતો પાસે લેખિત નિવેદન દાખલ કરવા માટે સમય વધારવાની સત્તા છે. નિર્ણયોની બીજી પંક્તિ કે જે સંકલિત બેંચોની પણ હોય છે, તે જોકે વિપરીત દ્રષ્ટિકોણ ધરાવે છે અને માને છે કે જ્યારે ગ્રાહક મંચની સત્તા આવે છે ત્યારે જવાબ દાખલ કરવા માટે સમય વધારવાની આવી કોઈ સત્તા નથી.

અહીં નિર્ધારણ માટે જે પ્રશ્ન આવે છે તે ઘણીવાર સમગ્ર દેશમાં ગ્રાહક મંચો અને આયોગો સમક્ષ ઊભો થાય છે, જો અધિકૃત ચુકાદા દ્વારા સંઘર્ષનું સમાધાન

કરવામાં આવે તો તે વધુ યોગ્ય રહેશે.વધુમાં વિવાદ ત્રણ ન્યાયાધીશોની બનેલી બેન્ચ વચ્ચે હોવાથી અમે આ સંઘર્ષને કાયમ માટે ઉકેલવા માટે આ અપીલને પાંચ ન્યાયાધીશોની બેન્ચને મોકલવાનું યોગ્ય માનીએ છીએ.જ્યારે આપણે આમ કરીએ છીએ ત્યારે આપણે એ હકીકતને ધ્યાનમાં રાખીએ છીએ કે સામાન્ય રીતે બે ન્યાયાધીશોની ખંડપીઠે પ્રથમ સ્થાને ત્રણ ન્યાયાધીશોની ખંડપીઠે સંદર્ભ આપવો જોઈએ, પરંતુ કેસની હકીકતો અને સંજોગોને ધ્યાનમાં રાખીને અને એ હકીકતને ધ્યાનમાં રાખીને કે સંઘર્ષ ત્રણ ન્યાયાધીશોની બનેલી સંકલિત ખંડપીઠો વચ્ચે છે, ત્રણ ન્યાયાધીશોનો સંદર્ભ પૂરતો ન હોઈ શકે."

૪. અન્ય પ્રશ્નનો સંદર્ભ આ અદાલતની અન્ય એક ખંડપીઠે સિવિલ અપીલ નંબર (ઓ) તરીકેની આ ૪ અપીલમાં પસાર કરાયેલા ૧૮.૦૧.૨૦૧૭ ના આદેશ દ્વારા આપ્યો છે.૧૦૯૪૧-૧૦૯૪૨ ૨૦૧૩, એન. આઈ. એ. વિ. હિંદી મલ્ટીપર્પઝ કોલ્ડ સ્ટોરેજ પ્રાઇવેટ લિમિટેડ, ચુકાદાનો સંબંધિત ભાગ નીચે મુજબ છે:

".....કાયદાની કલમ ૧૩ માં નિર્ધારિત ૩૦ દિવસની મર્યાદાનું પ્રારંભિક બિંદુ શું છે તે અધિકૃત રીતે નક્કી કરવું જરૂરી છે.જે. જે. મર્યન્ટના કેસમાં કરવામાં આવેલી જાહેરાત કે ઉપરોક્ત સમયગાળાની ગણતરી વિરોધી પક્ષ દ્વારા નોટિસ પ્રાપ્ત થવાની તારીખ અથવા કાયદા હેઠળની ફરિયાદની તારીખથી થવી જોઈએ,

અમારા નમ્ર અભિપ્રાયમાં, વધુ વિવેચનાત્મક વિશ્લેષણની જરૂર છે."

૫. અમે પક્ષકારો માટે વિદ્વાન વકીલને લંબાણપૂર્વક સાંભળ્યા છે અને રેકૉર્ડની કાળજીપૂર્વક તપાસ કરી છે.

૬. ગ્રાહક સંરક્ષણ અધિનિયમના ઉદ્દેશો અને કારણોના નિવેદનમાં, ફક્ત ૪ માં, ખાસ જોગવાઈ કરવામાં આવી છે કે ગ્રાહક સંરક્ષણ અધિનિયમ "ગ્રાહક વિવાદોને ઝડપી અને સરળ નિવારણ પ્રદાન કરવા માટે, જિલ્લા, રાજ્ય અને કેન્દ્ર સ્તરે અર્ધ ન્યાયિક તંત્ર સ્થાપિત કરવાની માંગ કરવામાં આવી છે.".ગ્રાહક સુરક્ષા કાયદાની પ્રસ્તાવનામાં એવો પણ ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો છે કે આ કાયદો "ગ્રાહકોના હિતોનું વધુ સારું રક્ષણ પૂરું પાડવા માટે છે".આ કાયદાનું નામકરણ એ પણ દર્શાવે છે કે તે ગ્રાહકના લાભ અથવા રક્ષણ માટે છે.ઉપરોક્તમાંથી એ સ્પષ્ટ થાય છે કે ગ્રાહક સુરક્ષા કાયદો ગ્રાહક વિવાદોના ઝડપી નિકાલની જોગવાઈ કરવા માટે ઘડવામાં આવ્યો છે અને તે ગ્રાહકના રક્ષણ અને લાભ માટે છે.

૭. અમે ઉલ્લેખિત પ્રશ્નોનું વિશ્લેષણ અને નિર્ધારણ કરવા આગળ વધીએ તે પહેલાં, અમે તૈયાર સંદર્ભ માટે, ગ્રાહક સુરક્ષા અધિનિયમ અને તેના નિયમોની સંબંધિત જોગવાઈઓનું પુનઃઉત્પાદન કરી શકીએ છીએ.

“વિભાગ ૧૩.ફરિયાદ સ્વીકારવાની પ્રક્રિયા.—

(૧) જિલ્લા મંચ, ફરિયાદ સ્વીકાર્યા પછી, જો તે કોઈ માલ સાથે સંબંધિત હોય તો –

((ક) ફરિયાદમાં ઉલ્લેખિત વિરોધી પક્ષ સમક્ષ દાખલ થયાની તારીખથી એકવીસ દિવસની અંદર સ્વીકારવામાં આવેલી ફરિયાદની નકલનો સંદર્ભ લો, જેમાં તેને ત્રીસ દિવસના સમયગાળામાં અથવા જિલ્લા મંચ દ્વારા મંજૂર કરવામાં આવે તેટલા પંદર દિવસથી વધુ ન હોય તેવા વિસ્તૃત સમયગાળામાં કેસનો પોતાનો પક્ષ રજૂ કરવાનો નિર્દેશ આપવામાં આવ્યો છે.

(બી).

(સી).

(ડી).

(ઘ).

(એફ).

(જી).

(ર) જિલ્લા મંચ, જો કલમ ૧૨ હેઠળ તેના દ્વારા સ્વીકારવામાં આવેલી ફરિયાદો એવી ચીજવસ્તુઓ સાથે સંબંધિત હોય કે જેના સંબંધમાં પેટા કલમ (૧) માં નિર્દિષ્ટ પ્રક્રિયાનું પાલન કરી શકાતું નથી, અથવા જો ફરિયાદ કોઈપણ સેવાઓ સાથે સંબંધિત હોય તો –

((ક) આવી ફરિયાદની નકલ વિરોધી પક્ષને મોકલીને ત્રીસ દિવસના સમયગાળાની અંદર અથવા જિલ્લા મંચ દ્વારા મંજૂર કરવામાં આવે તેટલા પંદર દિવસથી વધુ ન હોય તેવા વિસ્તૃત સમયગાળાની અંદર કેસનો પોતાનો પક્ષ રજૂ કરવાનો નિર્દેશ આપવો;

((ખ) જ્યાં વિરોધી પક્ષ, કલમ (ક) હેઠળ તેને સોંપવામાં આવેલી ફરિયાદની નકલ પ્રાપ્ત થયા પછી, ફરિયાદમાં સમાવિષ્ટ આરોપોને નકારી કાઢે છે અથવા

વિવાદ કરે છે, અથવા જિલ્લા મંચ દ્વારા આપવામાં આવેલા સમયની અંદર તેના કેસનું પ્રતિનિધિત્વ કરવા માટે કોઈ કાર્યવાહી કરવામાં નિષ્ફળ જાય છે, તો જિલ્લા મંચ ગ્રાહક વિવાદનું સમાધાન કરવા માટે આગળ વધશે.

((i) ફરિયાદી અને વિરોધી પક્ષ દ્વારા તેના ધ્યાનમાં લાવવામાં આવેલા પુરાવાના આધારે, જ્યાં વિરોધી પક્ષ ફરિયાદમાં સમાવિષ્ટ આરોપોને નકારે છે અથવા વિવાદ કરે છે; અથવા

((i i) એકતરફી, ફરિયાદકર્તા દ્વારા તેના ધ્યાનમાં લાવવામાં આવેલા પુરાવાના આધારે, જ્યાં વિરોધી પક્ષ ફોરમ દ્વારા આપવામાં આવેલા સમયની અંદર તેના કેસનું પ્રતિનિધિત્વ કરવા માટે કોઈ કાર્યવાહી કરવાનું છોડી દે છે અથવા નિષ્ફળ જાય છે;

(સી) જો ફરિયાદી જિલ્લા મંચ સમક્ષ સુનાવણીની તારીખે હાજર થવામાં નિષ્ફળ જાય, તો જિલ્લા મંચ કાં તો ફરિયાદને ડિફોલ્ટ માટે નકારી શકે છે અથવા ગુણદોષના આધારે તેનો નિર્ણય લઈ શકે છે.

(૩) પેટા કલમ (૧) અને (૨) માં નિર્ધારિત પ્રક્રિયાનું પાલન કરતી કોઈ પણ કાર્યવાહીને કુદરતી ન્યાયના સિદ્ધાંતોનું પાલન કરવામાં આવ્યું નથી તેવા આધારે

કોઈપણ અદાલતમાં પ્રશ્નમાં બોલાવવામાં આવશે નહીં.

[(૩અ) દરેક ફરિયાદની શક્ય તેટલી ઝડપથી સુનાવણી થવી જોઈએ અને જ્યાં ફરિયાદમાં ચીજવસ્તુઓના વિશ્લેષણ અથવા પરીક્ષણની જરૂર નથી ત્યાં વિરોધી પક્ષ દ્વારા નોટિસ મળવાની તારીખથી ત્રણ મહિનાના સમયગાળાની અંદર અને જો તેમાં ચીજવસ્તુઓના વિશ્લેષણ અથવા પરીક્ષણની જરૂર હોય તો પાંચ મહિનાની અંદર ફરિયાદનો નિર્ણય લેવાનો પ્રયાસ થવો જોઈએ:

પરંતુ જ્યાં સુધી પૂરતું કારણ દર્શાવવામાં ન આવે અને મંચ દ્વારા સ્થગન મંજૂર કરવાના કારણો લેખિતમાં નોંધવામાં ન આવે ત્યાં સુધી જિલ્લા મંચ દ્વારા સામાન્ય રીતે કોઈ સ્થગન આપવામાં આવશે નહીં.

વધુમાં જોગવાઈ કરવામાં આવી છે કે જિલ્લા મંચ આ અધિનિયમ હેઠળ કરવામાં આવેલા નિયમોમાં જોગવાઈ કરવામાં આવે તે પ્રમાણે સ્થગન દ્વારા થતા ખર્ચ અંગેના આદેશો કરશે.

પરંતુ એ પણ કે આમ નિર્દિષ્ટ કરેલા સમયગાળા પછી ફરિયાદનો નિકાલ થવાની સ્થિતિમાં, જિલ્લા મંચ ઉપરોક્ત ફરિયાદનો નિકાલ કરતી વખતે તેના કારણો લેખિતમાં નોંધશે.]

[(૩બી) જિલ્લા ફોરમ સમક્ષ કોઈકાર્યવાહીની પેન્ડન્સી દરમિયાન, તે જરૂરી લાગે, તો તે કેસના તથ્યો અને સંજોગોમાં ન્યાયી અને યોગ્ય હોય તેવો વચગાળાનો આદેશ પસાર કરી શકે છે.

(૪) આ વિભાગના હેતુઓ માટે, જિલ્લા મંચને નીચેની બાબતોના સંદર્ભમાં દાવાની સુનાવણી કરતી વખતે સિવિલ પ્રોસિજર કોડ, ૧૯૦૮ (૫/૧૯૦૮) હેઠળ સિવિલ કોર્ટમાં નિહિત સમાન સત્તાઓ હશે, એટલે કે:—

((i) કોઈ પણ પ્રતિવાદી અથવા સાક્ષીને બોલાવવા અને તેમની હાજરી લાગુ કરવી અને શપથ લઈને સાક્ષીની તપાસ કરવી;

((i i) પુરાવા તરીકે રજૂ કરી શકાય તેવા કોઈપણ દસ્તાવેજ અથવા અન્ય ભૌતિક પદાર્થની શોધ અને ઉત્પાદન;

((i i i) સોગંદનામા પર પુરાવા સ્વીકારવા;

((iv) સંબંધિત વિશ્લેષણ અથવા પરીક્ષણનો અહેવાલ યોગ્ય પ્રયોગશાળા અથવા અન્ય કોઈ સંબંધિત સ્રોતમાંથી માંગવો;

((v) કોઈપણ સાક્ષીની તપાસ માટે કોઈ કમિશન બહાર પાડવું; અને

((vi) અન્ય કોઈ બાબત કે જે નિર્ધારિત કરી શકાય.

પ.....

ડ.....

૭.....

કલમ ૧૫.અપીલ કરો.— જિલ્લા મંચ દ્વારા કરવામાં આવેલા આદેશથી વ્યથિત કોઈપણ વ્યક્તિ આદેશની તારીખથી ત્રીસ દિવસના સમયગાળાની અંદર, નિયત કરવામાં આવે તે રીતે અને ફોર્મમાં આવા આદેશ સામે રાજ્ય આયોગમાં અપીલ કરી શકે છે:

પરંતુ જો રાજ્ય આયોગને સંતોષ થાય કે તે સમયગાળાની અંદર તેને દાખલ ન કરવા માટે પૂરતું કારણ હતું, તો તે ત્રીસ દિવસની મુદત પૂરી થયા પછી અપીલ કરી શકે છે.

વધુમાં જોગવાઈ કરવામાં આવી છે કે જિલ્લા મંચના આદેશની શરતોમાં કોઈ પણ રકમ ચૂકવવાની જરૂર હોય તેવી વ્યક્તિની કોઈ પણ અપીલ રાજ્ય આયોગ દ્વારા સ્વીકારવામાં આવશે નહીં સિવાય કે અપીલકર્તાએ નિયત રીતે પચાસ ટકા જમા કરાવી હોય.તે રકમમાંથી અથવા પચીસ હજાર રૂપિયા, જે પણ ઓછું હોય.” કલમ ૧૯.અપીલ કરે છે.—કલમ ૧૭ની કલમ (એ) ની પેટા કલમ (આઈ) દ્વારા આપવામાં આવેલી સત્તાઓનો ઉપયોગ કરીને રાજ્ય આયોગ દ્વારા કરવામાં આવેલા આદેશથી વ્યથિત કોઈપણ વ્યક્તિ આદેશની તારીખથી ત્રીસ દિવસના સમયગાળાની અંદર રાષ્ટ્રીય આયોગમાં આવા આદેશ સામે નિયત કરવામાં આવે તે રીતે અપીલ કરી શકે છે:

પરંતુ જો રાષ્ટ્રીય આયોગને સંતોષ થાય કે તે સમયગાળાની અંદર તેને દાખલ ન કરવા માટે પૂરતું કારણ હતું, તો તે ત્રીસ દિવસના ઉક્ત સમયગાળાની સમાપ્તિ પછી અપીલ સ્વીકારી શકે છે:

વધુમાં જોગવાઈ કરવામાં આવી છે કે રાજ્ય આયોગના આદેશની શરતોમાં કોઈ પણ રકમ ચૂકવવાની જરૂર હોય તેવી વ્યક્તિની કોઈ પણ અપીલ રાષ્ટ્રીય આયોગ દ્વારા સ્વીકારવામાં આવશે નહીં સિવાય કે અપીલકર્તાએ નિયત રીતે પચાસ ટકા રકમ જમા કરાવી હોય.રકમમાંથી અથવા રૂપિયા પાંત્રીસ હજાર, જે

પણ ઓછું હોય.

કલમ ૨૪એ. મર્યાદા સમયગાળો.

(૧) જિલ્લા મંચ, રાજ્ય આયોગ અથવા રાષ્ટ્રીય આયોગ ફરિયાદ સ્વીકારશે નહીં સિવાય કે તે કાર્યવાહીનું કારણ ઊભું થયાની તારીખથી બે વર્ષની અંદર દાખલ કરવામાં આવે.

(૨) પેટા કલમ (૧) માં કંઈપણ સમાવિષ્ટ હોવા છતાં, પેટા કલમ (૧) માં નિર્દિષ્ટ સમયગાળા પછી ફરિયાદને ધ્યાનમાં લઈ શકાય છે, જો ફરિયાદી જિલ્લા મંચ, રાજ્ય આયોગ અથવા રાષ્ટ્રીય આયોગને સંતોષ આપે કે, આવા સમયગાળાની અંદર ફરિયાદ દાખલ ન કરવા માટે તેની પાસે પૂરતું કારણ હતું:

પરંતુ રાષ્ટ્રીય આયોગ, રાજ્ય આયોગ અથવા જિલ્લા મંચ, જે હોય તે, આવા વિલંબને માફ કરવાના તેના કારણો નોંધે નહીં ત્યાં સુધી આવી કોઈ ફરિયાદ નોંધવામાં આવશે નહીં.” (ભારપૂર્વક) ગ્રાહક સુરક્ષા નિયમો, ૨૦૦૫ ની સંબંધિત જોગવાઈઓ નીચે પુનઃઉત્પાદિત કરવામાં આવી છે:

“નિયમ ૧૦.નોટિસ જારી કરવી –

(૧) જ્યારે પણ ગ્રાહક મંચ ફરિયાદ, અપીલ અથવા પુનરાવર્તન અરજીના સંદર્ભમાં નોટિસ જારી કરવાનો નિર્દેશ આપે છે, ત્યારે વિરોધી પક્ષ (એટલે કે)/પ્રતિવાદી (ઓ) ને સામાન્ય રીતે આવી નોટિસ ૩૦ દિવસના સમયગાળા માટે જારી કરવામાં આવશે અને દરેક કેસના સંજોગોને આધારે ૩૦ દિવસથી ઓછા સમય માટે પણ જારી કરવામાં આવશે.

(૨) જ્યારે સેવાની ધારણા વધારવાનો પ્રશ્ન હોય, ત્યારે ૩૦ દિવસની નોટિસ જરૂરી રહેશે.

(૩) જ્યારે પણ કુરિયર સેવા દ્વારા નોટિસો લાગુ કરવાની માંગ કરવામાં આવે છે, ત્યારે તે સુનિશ્ચિત કરવામાં આવશે કે કુરિયર પ્રતિષ્ઠિત છે.

(૪) જ્યારે પણ સેવાની અસર કરવાના હેતુ માટે કુરિયરની નિમણૂક કરવામાં આવે, ત્યારે સુરક્ષા ડિપોઝિટ પણ લઈ શકાય છે.

(૫) નોટિસની સાથે, ફરિયાદની નકલો, અપીલના આધારોનું મેમોરેન્ડમ, કેસ હોઈ શકે તેવી અરજીઓ અને દાખલ કરેલા અન્ય દસ્તાવેજો વિરોધી પક્ષ (આઈ. ઈ. એસ.)/પ્રતિવાદી (ઓ) ને આપવામાં આવશે.

(૬) વિરોધી પક્ષ અથવા સામાવાળા હાજર થયા પછી, નોંધણી અધિકારી દ્વારા કોઈ અરજી અથવા દસ્તાવેજ પ્રાપ્ત કરવામાં આવશે નહીં સિવાય કે તે સમર્થન આપે કે તેની નકલ બીજી બાજુ આપવામાં આવી છે."

નિયમન-૧૪.સમય-મર્યાદા.

(૧) કલમ ૧૫,૧૯ અને ૨૪એની જોગવાઈઓને આધિન, નીચેની બાબતોમાં મર્યાદાનો સમયગાળો નીચે મુજબ રહેશે:-

((૧) હુકમની તારીખ અથવા હુકમની રસીદની તારીખથી ૯૦ દિવસની અંદર પુનઃનીરીક્ષણ અરજી દાખલ કરવામાં આવશે.

((૨) કલમ ૨૨એ હેઠળ એકતરફી હુકમને રદ કરવા માટેની અરજી અથવા ડિફોલ્ટમાં ફરિયાદને બરતરફ કરવા માટેની અરજી જો ઓર્ડરની તારીખ અથવા ઓર્ડરની રસીદની તારીખથી ત્રીસ દિવસની અંદર દાખલ કરવામાં આવે તો તે જાળવવા યોગ્ય રહેશે.

((૩) કલમ ૨૨ની પેટા કલમ (૨) હેઠળ સમીક્ષા માટેની અરજી આદેશની તારીખ અથવા આદેશની રસીદની તારીખથી ૩૦ દિવસની અંદર રાષ્ટ્રીય

આયોગમાં દાખલ કરવામાં આવશે.

((જ) કોઈ પણ અરજી દાખલ કરવા માટેની મર્યાદાનો સમયગાળો, જેના માટે અધિનિયમમાં કોઈ મર્યાદાનો સમયગાળો નિર્દિષ્ટ કરવામાં આવ્યો નથી, આ નિયમનો નિયમો કાર્યવાહીના કારણની તારીખ અથવા જાણની તારીખથી ત્રીસ દિવસનો રહેશે.

(ર) કાયદાની જોગવાઈઓને આધિન, જો તેના સંતોષ માટે માન્ય અને પૂરતા કારણો આપવામાં આવે તો ગ્રાહક મંચ પેટા નિયમન (૧) માં ઉલ્લેખિત અરજી અથવા અરજી દાખલ કરવામાં વિલંબને માફ કરી શકે છે.

નિયમ ૨૬.પરચુરણ.

(૧) ગ્રાહક મંચ સમક્ષની તમામ કાર્યવાહીમાં, પક્ષો અને તેમના વકીલો દ્વારા સિવિલ પ્રોસિજર કોડ, ૧૯૦૮ (૫/૧૯૦૮) ની જોગવાઈઓનો ઉપયોગ ટાળવાનો પ્રયાસ કરવામાં આવશે:

પરંતુ સિવિલ પ્રોસિજર કોડ, ૧૯૦૮ ની જોગવાઈઓ લાગુ થઈ શકે છે જેનો

ઉદ્દેખ અધિનિયમમાં અથવા તે હેઠળ બનાવેલા નિયમોમાં કરવામાં આવ્યો છે.

(૨).....

(૩).....

(૪).....

(૫).....

(૬).....” (ભારપૂર્વક)

પ્રશ્ન નંબર ૧:શું જિલ્લા મંચ પાસે ગ્રાહક સુરક્ષા અધિનિયમની કલમ ૧૩ (૨) (એ) હેઠળ કલ્પના કરાયેલ ફરિયાદનો જવાબ દાખલ કરવા માટેનો સમય ૩૦ દિવસ ઉપરાંત ૧૫ દિવસના સમયગાળાની બહાર વધારવાની સત્તા છે?

૮. કાયદાની કલમ ૧૩ (૨) (એ) નું ખાલી વાંચન એ સ્પષ્ટ કરે છે કે ફરિયાદની નકલ જે વિરોધી પક્ષને મોકલવાની છે, તે ૩૦ દિવસના સમયગાળાની અંદર કેસ (અથવા ફરિયાદ) નું તેનું સંસ્કરણ (અથવા જવાબ) આપવાના નિર્દેશ સાથે હોવી જોઈએ.તે વધુમાં જોગવાઈ કરે છે કે ૩૦ દિવસનો આ સમયગાળો જિલ્લા મંચ દ્વારા લંબાવી શકાય છે, પરંતુ ૧૫ દિવસથી વધુ નહીં.

૯. કાયદાની કલમ ૧૩ની પેટા કલમ ૨ (બી) (આઈ) વિરુદ્ધ પક્ષના જવાબ અને ફરિયાદી અને વિરુદ્ધ પક્ષના પુરાવાના આધારે નિર્ણય લેવાની જોગવાઈ કરે છે, જ્યાં ફરિયાદમાં સમાવિષ્ટ આરોપોને વિરોધી પક્ષ દ્વારા નકારી કાઢવામાં આવે છે અથવા વિવાદિત કરવામાં આવે છે.કાયદાની કલમ ૧૩ની પેટા કલમ ૨ (બી) (ii) એ જોગવાઈ કરે છે કે જ્યાં વિરોધી પક્ષ દ્વારા કોઈ જવાબ દાખલ કરવામાં ન આવે, ત્યાં ફરિયાદકર્તા દ્વારા લાવવામાં આવેલા પુરાવાના આધારે ફરિયાદનો એકતરફી નિર્ણય લઈ શકાય છે.

૧૦. ગ્રાહક સુરક્ષા અધિનિયમની કલમ ૧૩ની પેટા કલમ ૨ (સી) એ વધુમાં જોગવાઈ કરે છે કે જો ફરિયાદી જિલ્લા મંચ સમક્ષ સુનાવણીની તારીખે હાજર થવામાં નિષ્ફળ જાય, તો જિલ્લા મંચ કાં તો ડિફોલ્ટ માટે ફરિયાદને નકારી શકે છે અથવા ગુણદોષના આધારે નિર્ણય લઈ શકે છે.ઉપરોક્ત જોગવાઈ [પેટા કલમ ૨ (સી)] ૨૦૦૨ના અધિનિયમ ૬૨, W. E. F. ૧૫.૦૩.૨૦૦૩ દ્વારા દાખલ કરવામાં આવી હતી.તેવી જ રીતે, ગ્રાહક સુરક્ષા અધિનિયમની કલમ ૧૩ની કલમ (૩એ), જે ૨૦૦૨ના અધિનિયમ ૬૨ દ્વારા પણ ઉમેરવામાં આવી હતી, તે દરેક ફરિયાદનો શક્ય તેટલી ઝડપથી નિર્ણય લેવાની જોગવાઈ કરે છે અને વિરોધી પક્ષ દ્વારા નોટિસ મળ્યાના ત્રણ મહિનાની અંદર અને જો ફરિયાદ માટે ચીજવસ્તુઓનું વિશ્લેષણ અથવા પરીક્ષણ જરૂરી હોય તો પાંચ મહિનાની અંદર ફરિયાદનો નિર્ણય લેવાનો પ્રયાસ કરવામાં આવશે.તે એવી પણ જોગવાઈ કરે છે

કે જિલ્લા મંચ દ્વારા સામાન્ય રીતે કોઈ મુદ્દત આપવામાં આવશે નહીં, અને જો તે મંજૂર કરવાનું હોય, તો ખર્ચ લાદવામાં આવી શકે છે, અને વધુમાં જો ફરિયાદનો નિકાલ આ રીતે પૂરા પાડવામાં આવેલા સમય પછી કરવામાં આવે તો કારણો નોંધવામાં આવશે.

૧૧. ઉપરોક્તમાંથી, તે સ્પષ્ટ છે કે ગ્રાહક સુરક્ષા કાયદાના ઉદ્દેશો અને કારણોના નિવેદનમાં જણાવ્યા મુજબ, જિલ્લા મંચ ગ્રાહક વિવાદોનો ઝડપી નિકાલ પ્રદાન કરવા માટે છે. વિધાનસભા દ્વારા અધિનિયમ ૬૨/૨૦૦૨ દ્વારા કલમ ૧૩ (૨) (સી) અને ૧૩ (૩એ) દાખલ કરીને તેનો વધુ પુનરોચ્ચાર કરવામાં આવ્યો છે.

૧૨. ગ્રાહક સુરક્ષા અધિનિયમની કલમ ૧૩ સ્પષ્ટપણે વિચારણા કરે છે કે જિલ્લા મંચ દ્વારા સમય ક્યાં લંબાવી શકાય અને ક્યાં લંબાવવો નહીં. જેમ કે, કલમ ૧૩ની પેટા કલમ (૩એ) હેઠળ, જિલ્લા મંચના શ્રેષ્ઠ પ્રયાસો છતાં, એવી પરિસ્થિતિઓમાં કે જ્યાં ફરિયાદનો નિર્ણય તેમાં નિર્દિષ્ટ સમયગાળાની અંદર કરી શકાતો નથી, ત્યારે ફરિયાદનો નિકાલ કરતી વખતે જિલ્લા મંચ દ્વારા લેખિતમાં નોંધાયેલા કારણો માટે ચોક્કસ સમયગાળાની બહાર નિર્ણય લઈ શકાય છે. તેનો અર્થ એ છે કે તે જ ફરજિયાત નહીં હોય, પરંતુ માત્ર ડિરેક્ટરી હશે. "પ્રયાસ કરવામાં આવશે" શબ્દસમૂહ, વિધાનસભાનો ઇરાદો સ્પષ્ટ કરે છે કે જિલ્લા મંચ સમયની અંદર કેસનો ઝડપથી નિર્ણય લેવા માટે દરેક પ્રયાસ કરવા

માંગે છે, પરંતુ તે ઉપરોક્ત સમયગાળાની બહાર પણ નિર્ણય લઈ શકાય છે, પરંતુ કારણો નોંધવામાં આવે છે.

૧૩. તેનાથી વિપરીત, ગ્રાહક સંરક્ષણ અધિનિયમની કલમ ૧૩ની પેટા કલમ (૨) (એ) વિરોધી પક્ષને '૩૦ દિવસના સમયગાળાની અંદર અથવા જિલ્લા મંચ દ્વારા મંજૂર કરવામાં આવે તેટલા ૧૫ દિવસથી વધુ ન હોય તેવા વિસ્તૃત સમયગાળાની અંદર' તેનો જવાબ આપવાની જોગવાઈ કરે છે. વિધાનસભાનો ઈરાદો ખૂબ જ સ્પષ્ટ જણાય છે કે વિરોધી પક્ષને ૩૦ દિવસનો સમય મળશે, અને વધુમાં તેનો જવાબ દાખલ કરવા માટે ફોરમની વિવેકબુદ્ધિથી વધુ ૧૫ દિવસનો સમય મળશે. આ કાયદા હેઠળ ૪૫ દિવસથી વધુ સમય આપવાનો કોઈ વધુ વિવેકબુદ્ધિ નથી.

કુદરતી ન્યાયના પ્રશ્નનો ઉકેલ ગ્રાહક સંરક્ષણ અધિનિયમની કલમ ૧૩ની પેટા કલમ (૩) માં વિધાનસભા દ્વારા કરવામાં આવે છે, જેમાં સ્પષ્ટપણે જોગવાઈ કરવામાં આવી છે કે "પેટા કલમ (૧) અને (૨) માં નિર્ધારિત પ્રક્રિયાનું પાલન કરતી કોઈ પણ કાર્યવાહીને કુદરતી ન્યાયના સિદ્ધાંતોનું પાલન કરવામાં આવ્યું નથી તેના આધારે કોઈપણ અદાલતમાં પ્રશ્નમાં બોલાવવામાં આવશે નહીં." વિધાનસભાને ખબર હતી કે જો ગ્રાહક સુરક્ષા અધિનિયમ હેઠળ પૂરા પાડવામાં આવેલ સમયની અંદર ફરિયાદ દાખલ કરવામાં નહીં આવે તો ફરિયાદનો

એકતરફી અથવા વિરોધી પક્ષના જવાબ વિના નિર્ણય લેવામાં આવશે અને આવા કિસ્સામાં, વિરોધી પક્ષને એવી દલીલ કરવાની મંજૂરી આપવામાં આવશે નહીં કે તેને પૂરતો સમય આપવામાં આવ્યો ન હતો અથવા કુદરતી ન્યાયના સિદ્ધાંતોનું પાલન કરવામાં આવ્યું ન હતું. અન્ય કોઈપણ અર્થઘટન ગ્રાહક સુરક્ષા અધિનિયમની કલમ ૧૩ની પેટા કલમ (૩) ના હેતુને નિષ્ફળ બનાવશે.

૧૪. ગ્રાહક સુરક્ષા અધિનિયમ હેઠળ આપવામાં આવેલ મહત્તમ ૪૫ દિવસના સમયગાળાનો અર્થ એ નથી કે ફરિયાદીને તેનો જવાબ દાખલ કરવા માટે હંમેશા મહત્તમ ૪૫ દિવસના સમયગાળાનો લાભ લેવાનો અધિકાર છે. ગ્રાહક સુરક્ષા નિયમન, ૨૦૦૫ના નિયમન ૧૦માં સ્પષ્ટપણે જોગવાઈ કરવામાં આવી છે કે સામાન્ય રીતે વિરોધી પક્ષને તેનો જવાબ દાખલ કરવા માટે આવી નોટિસ ૩૦ દિવસના સમયગાળા માટે જારી કરવામાં આવશે, પરંતુ તે દરેક કેસના સંજોગોને આધારે ૩૦ દિવસથી પણ ઓછી હોઈ શકે છે.

૧૫. હવે, ગ્રાહક સુરક્ષા અધિનિયમની જોગવાઈઓ પર પાછા ફરીને, કલમ ૧૩ની પેટા કલમ ૨ (એ) ની જોગવાઈને ૩૦ દિવસ ઉપરાંત મહત્તમ ૧૫ દિવસનો સમયગાળો આપવાની જોગવાઈને ફરજિયાત તરીકે વાંચવી પડશે કે નહીં તે અંગે વિચારણા કરવા માટે, આપણે ગ્રાહક સુરક્ષા અધિનિયમની અન્ય જોગવાઈઓ પર પણ વિચાર કરી શકીએ છીએ, જેમાં વિધાનસભા મર્યાદાનો

સમયગાળો લંબાવવાની મંજૂરી આપવાનો ઇરાદો ધરાવે છે.

ગ્રાહક સુરક્ષા અધિનિયમની કલમ ૧૫ જિલ્લા મંચના આદેશથી ૩૦ દિવસના સમયગાળામાં રાજ્ય આયોગમાં અપીલ દાખલ કરવાની જોગવાઈ કરે છે. જો કે, તે નિયત સમયગાળાની અંદર તેને દાખલ ન કરવા માટે પૂરતું કારણ હોવાનું સંતોષ થાય તો, ૩૦ દિવસના ઉક્ત સમયગાળાની સમાપ્તિ પછી દાખલ કરવામાં આવેલી અપીલને ધ્યાનમાં લેવાની વિવેકબુદ્ધિ રાજ્ય આયોગ પર છોડી દે છે. તેવી જ રીતે, ગ્રાહક સુરક્ષા અધિનિયમની કલમ ૧૯ હેઠળ ૩૦ દિવસના સમયગાળા પછી રાષ્ટ્રીય આયોગ સમક્ષ અપીલ દાખલ કરવાની વિવેકબુદ્ધિ પણ આપવામાં આવી છે.

કલમ ૨૪એ ફરિયાદ દાખલ કરવા માટે ૨ વર્ષના મર્યાદિત સમયગાળાની જોગવાઈ કરે છે. જો કે, કલમ ૨૪A ની પેટા કલમ (૨) ૨ વર્ષના સમયગાળા પછી પણ ફરિયાદ નોંધવાની વિવેકબુદ્ધિ આપે છે, જો આવા સમયગાળાની અંદર ફરિયાદ દાખલ ન કરવા માટે સંતોષકારક કારણ હોય, જે લેખિતમાં નોંધવું પડે.

૧૬. ગ્રાહક સુરક્ષા નિયમન, ૨૦૦૫નું નિયમન ૧૪ પણ મર્યાદા સાથે સંબંધિત છે. વધુમાં, તે અપીલ (કલમ ૧૫ અને ૧૯ હેઠળ) અને ફરિયાદ (કલમ ૨૪એ

હેઠળ) સાથે વ્યવહાર કરતી વખતે મર્યાદાની જોગવાઈ કરે છે.નિયમન ૧૪નું પેટા નિયમન (૨) નોંધવા માટે પૂરતા કારણોસર વિલંબને માફ કરવાની જોગવાઈ કરે છે.

૧૭. જો પક્ષ દ્વારા પૂરતું કારણ આપવામાં આવ્યું હોય, જે સંબંધિત અધિકારીના સંતોષ માટે હોવું જોઈએ, તો વિધાનસભાએ તેના વિવેકબુદ્ધિથી અધિનિયમ અને નિયમોની સંબંધિત જોગવાઈઓ હેઠળ નિર્દિષ્ટ સમયગાળાની બહાર ફરિયાદ અથવા અપીલ દાખલ કરવાની જોગવાઈ કરી છે.ગ્રાહક સુરક્ષા અધિનિયમની કલમ ૧૩ (૨) (એ) હેઠળ ૪૫ દિવસ (૩૦ દિવસ વત્તા ૧૫ દિવસ) ની વિસ્તૃત અવધિ પછી ફરિયાદનો જવાબ દાખલ કરવા માટે આવી કોઈ વિવેકબુદ્ધિ આપવામાં આવી નથી.જો વિધાનસભા આવી જોગવાઈને ફરજિયાત નહીં પરંતુ માત્ર ડિરેક્ટરી બનાવવા માંગતી હોત, તો ફરિયાદ અને અપીલ દાખલ કરવાના કેસોમાં જોગવાઈ કરવામાં આવી છે તેમ જવાબ દાખલ કરવા માટેનો સમયગાળો ૪૫ દિવસથી વધુ લંબાવવાની જોગવાઈ કરવામાં આવી હોત.કાયદાની ચોક્કસ જોગવાઈમાં અપવાદ ઘડવો એ અદાલતોના અધિકારક્ષેત્રમાં નથી, અને જો તે કરવામાં આવે તો, તે કાયદામાં જોગવાઈ દાખલ કરવા અથવા દાખલ કરવા સમાન હશે, જે સ્વીકાર્ય નથી.

ખાસ કરીને કલમ ૧૩ની પેટા કલમ (૩) હેઠળ જોગવાઈને લાગુ કરીને, એક

ચોક્કસ સ્પષ્ટતા સાથે કે કુદરતી ન્યાયના સિદ્ધાંતોનું ઉદ્ધંધન કરવામાં આવશે નહીં, જ્યાં ગ્રાહક સુરક્ષા અધિનિયમની કલમ ૧૩ની પેટા કલમ (૧) અને (૨) હેઠળ સૂચવવામાં આવેલી પ્રક્રિયાનું પાલન કરવામાં આવ્યું હોય અથવા તેનું પાલન કરવામાં આવ્યું હોય, ત્યાં વિધાનસભાનો ઇરાદો સ્પષ્ટ છે કે જવાબ દાખલ કરવા માટે (વિરોધી પક્ષ દ્વારા) વધુ સમય લંબાવવાનો માત્ર ઇનકાર કરવો એ કુદરતી ન્યાયના સિદ્ધાંતોનો ઇનકાર અથવા ઉદ્ધંધન નહીં ગણાય. કલમ ૧૩ (૩) ની આ જોગવાઈ કાયદાની કલમ ૧૩ (૨) (એ) માં નિર્દિષ્ટ સમય મર્યાદાને મજબૂત બનાવે છે.

૧૮. લછમી નારાયણ વિરુદ્ધ ભારત સંઘ (૧૯૭૬) ૨ એસ. સી. સી. ૮૫૩ ના કેસમાં આ અદાલતે ચુકાદો આપ્યો છે કે "જો જોગવાઈ નિષેધાત્મક અથવા નકારાત્મક ભાષામાં જોડાયેલી હોય, તો તે ભાગ્યે જ ડિરેક્ટરી હોઈ શકે છે, નકારાત્મક સ્વરૂપમાં અવ્યવસ્થિત ભાષાનો ઉપયોગ એ વ્યાજનો સંકેત આપે છે કે જોગવાઈ ફરજિયાત હોવી જોઈએ". વધુમાં, કાયદાના ફરજિયાત સ્વરૂપને બદલવા માટે મુશ્કેલી એ આધાર ન હોઈ શકે, જેમ કે આ અદાલતે ભિકરાજ જયપુરાઈ વિરુદ્ધ ભારત સંઘ AIR ૧૯૬૨ SC ૧૧૩ = (૧૯૬૨) ૨ SCR ૮૮૦ અને ફેરગ્રોથ ઇન્વેસ્ટમેન્ટ્સ લિમિટેડ વિરુદ્ધ કસ્ટોડિયન (૨૦૦૪) ૧૧ SCC ૪૭૨ માં ચુકાદો આપ્યો છે. આમ મુશ્કેલી એ જોગવાઈનું અર્થઘટન કરવાનો આધાર ન હોઈ શકે, જેથી સમયને વિસ્તૃત કરી શકાય, જ્યાં કાયદો

ચોક્કસ સમય માટે જોગવાઈ કરે છે, જે અમારા મતે, અક્ષર અને ભાવનાથી પાલન કરવું પડે છે.

આ અદાલતે રોહિતાશ કુમાર વિરુદ્ધ ઓમ પ્રકાશ શર્મા (૨૦૧૩) ૧૧ એસ. સી. સી. ૪૫૧ના કેસમાં ફરરા ૨૩માં નીચે મુજબ ચુકાદો આપ્યો છે:

“૨૩. એક વૈધાનિક જોગવાઈ હોઈ શકે છે, જે સંબંધિત પક્ષ અથવા વ્યક્તિને મોટી મુશ્કેલી અથવા અસુવિધા પહોંચાડે છે, પરંતુ કોર્ટ પાસે તેને સંપૂર્ણ રીતે લાગુ કરવા સિવાય કોઈ વિકલ્પ નથી.તે અર્થઘટનનો એક સારી રીતે સ્થાપિત સિદ્ધાંત છે કે મુશ્કેલી અથવા અસુવિધા થાય છે, તેનો ઉપયોગ વિધાનસભા દ્વારા ઉપયોગમાં લેવાતી ભાષાના અર્થને બદલવા માટે આધાર તરીકે કરી શકાતો નથી, જો તે અર્થ કાયદાના એકદમ અવલોકન પર સ્પષ્ટ હોય.જો ભાષા સાદી હોય અને તેથી માત્ર એક જ અર્થને મંજૂરી આપે, તો તેને અસર કરવી પડશે, પછી ભલે તે મુશ્કેલી અથવા સંભવિત અન્યાયનું કારણ બને.” સમાપન કરતી વખતે, એવું અવલોકન કરવામાં આવ્યું હતું કે “જો તેમાં વપરાયેલી ભાષા સ્પષ્ટ હોય, તો જોગવાઈના દરેક શબ્દને અસરકારક અને વ્યાકરણના અર્થ ન આપવા માટે વ્યક્તિને થતી મુશ્કેલીઓ આધાર ન હોઈ શકે.”

વધુમાં, આ અદાલત દ્વારા પોપત બાહિરુ ગોવર્ધન વિરુદ્ધ વિશેષ જમીન સંપાદન અધિકારી (૨૦૧૩) ૧૦ એસ. સી. સી. ૭૬૫ ના કેસમાં એવું

ઠરાવવામાં આવ્યું છે કે મર્યાદાનો કાયદો કોઈ ચોક્કસ પક્ષને સખત અસર કરી શકે છે પરંતુ જ્યારે કાયદો આમ સૂચવે છે ત્યારે તેને તેના તમામ જોરશોરથી લાગુ કરવો પડે છે અને ન્યાયી આધારો પર મર્યાદાનો સમયગાળો લંબાવવાની અદાલત પાસે કોઈ સત્તા નથી, ભલે વૈધાનિક જોગવાઈ કોઈ ચોક્કસ પક્ષને મુશ્કેલી અથવા અસુવિધા પહોંચાડી શકે.

૧૯. સામાવાળા માટે વિદ્વાન વકીલની દલીલ એ છે કે વિરોધી પક્ષ દ્વારા તેની સમક્ષ જવાબ દાખલ કરવા માટે મર્યાદાનો સમયગાળો વધારવા માટે જિલ્લા મંચ પર વિવેકબુદ્ધિ ન છોડવાથી ગંભીર અન્યાય થશે કારણ કે એવા સંજોગો હોઈ શકે છે જે વિરોધી પક્ષના નિયંત્રણની બહાર હોય જેના કારણે વિરોધી પક્ષ ૩૦ દિવસના સમયગાળા અથવા ૧૫ દિવસના વિસ્તૃત સમયગાળામાં જવાબ દાખલ કરી શકશે નહીં. અમારા મતે, જો કાયદો આમ પ્રદાન કરે છે, તો તેનું કડક પાલન કરવું પડશે, જેથી કાયદાના ઉદ્દેશને પ્રાપ્ત કરી શકાય. તે સારી રીતે નક્કી કરવામાં આવ્યું છે કે કાયદો ઈકિવટી પર પ્રભુત્વ ધરાવે છે, કારણ કે ઈકિવટી માત્ર કાયદાને પૂરક બનાવી શકે છે, અને તેને બદલી શકતી નથી.

લક્ષ્મીનારાયણ આર. ભટ્ટ વિરુદ્ધ મહારાષ્ટ્ર રાજ્ય (૨૦૦૩) ૫ એસ. સી. સી. ૪૧૩ના કેસમાં આ અદાલતે અવલોકન કર્યું છે કે "જ્યારે કાયદો અને સમાનતા વચ્ચે સંઘર્ષ થાય છે ત્યારે પહેલું ચાલુ રહેશે." પી. એમ. લતા વિરુદ્ધ કેરળ રાજ્ય

(૨૦૦૩) ૩ એસ. સી. સી. ૫૪૧ માં, આ અદાલતે ચુકાદો આપ્યો હતો કે "સમાનતા અને કાયદો જોડિયા ભાઈઓ છે અને કાયદો લાગુ થવો જોઈએ અને સમાન રીતે અર્થઘટન થવું જોઈએ, પરંતુ સમાનતા લેખિત અથવા સ્થાયી કાયદાને ઓવરરાઈડ કરી શકતી નથી." નસીરુદ્દીન વિરુદ્ધ સીતા રામ અગ્રવાલ (૨૦૦૩) ૨ એસ. સી. સી. ૫૭૭ માં, આ અદાલતે અવલોકન કર્યું હતું કે "એવા કેસમાં કે જ્યાં વૈધાનિક જોગવાઈ સ્પષ્ટ અને અસંદિગ્ધ હોય, કોર્ટ તેનું અલગ રીતે અર્થઘટન કરશે નહીં, માત્ર તેનાથી ઉદ્ભવતા કઠોર પરિણામોને કારણે." ઇ. પલાનીસામી વિરુદ્ધ પલાનીસામી (૨૦૦૩) ૧ એસસીસી ૧૨૩ માં એવું માનવામાં આવ્યું હતું કે "સમાન વિચારણાઓને કોઈ સ્થાન નથી જ્યાં કાયદામાં સ્પષ્ટ જોગવાઈઓ હોય." વધુમાં, ઇન્ડિયા હાઉસ વિરુદ્ધ કિશન એન. લાલવાની (૨૦૦૩) ૯ એસસીસી ૩૯૩ માં, આ અદાલતે ચુકાદો આપ્યો હતો કે "વૈધાનિક રીતે નિર્ધારિત મર્યાદાના સમયગાળાનું કડક પાલન કરવું પડશે અને તેને ન્યાયી વિચારણાઓ દ્વારા હળવા અથવા દૂર કરી શકાતો નથી."

આમ તે સ્થાયી કાયદો છે કે જ્યાં કાયદાની જોગવાઈ સ્પષ્ટ અને અસંદિગ્ધ છે, ત્યાં તેને ન્યાયી આધાર પર કોઈપણ અર્થઘટન માટે કોઈ અવકાશ નથી.

૨૦. તે સાચું છે કે 'ઉતાવળમાં ન્યાય એ ન્યાયને દફનાવવામાં આવે છે'. પરંતુ તે જ શ્વાસમાં એવું પણ કહેવામાં આવે છે કે 'ન્યાયમાં વિલંબ એ ન્યાયનો અસ્વીકાર

છે'.વિધાનસભાએ બાદમાં પસંદ કર્યું છે, અને સારા કારણોસર.તે ગ્રાહક સુરક્ષા અધિનિયમ દ્વારા હાંસલ કરવાના ઉદ્દેશ સાથે જાય છે, જે ગ્રાહકને ઝડપી ન્યાય પ્રદાન કરવાનો છે.એવું નથી કે ફરિયાદનો જવાબ દાખલ કરવા માટે પૂરતો સમય વિરોધી પક્ષને નકારવામાં આવ્યો હોય.તે માત્ર એટલું જ છે કે ૧૫ દિવસ (૩૦ દિવસના સમયગાળા પછી) થી વધુ સમય લંબાવવાની વિવેકબુદ્ધિ ઘટાડવામાં આવી છે અને તેના માટે ગ્રાહક સુરક્ષા અધિનિયમની કલમ ૧૩ (૨) (બી) (ii) હેઠળ પરિણામો આપવામાં આવ્યા છે. એવું હોઈ શકે છે કે કેટલાક કિસ્સાઓમાં વિરોધી પક્ષને આવી જોગવાઈને કારણે મુશ્કેલીઓનો સામનો કરવો પડી શકે છે, તેમ છતાં કાયદાનો ઉદ્દેશ હાંસલ કરવા માટે, જે ગ્રાહક વિવાદોનું ઝડપી અને સરળ નિવારણ છે, પક્ષને થતી મુશ્કેલીઓને અવગણવી પડે છે.

૨૧. વધુમાં એવી દલીલ કરવામાં આવી છે કે ગ્રાહક સુરક્ષા અધિનિયમની કલમ ૧૩ (૨) ની ભાષા સિવિલ પ્રોસિજર કોડ, ૧૯૦૮ (ટૂંકમાં 'કોડ') ના આદેશ VIII નિયમ ૧ની સમાન સામગ્રી છે અને જો સંહિતાની ઉપરોક્ત જોગવાઈ હેઠળ દાવામાં લેખિત રજૂઆત દાખલ કરવા માટે સમય લંબાવી શકાય, તો તે જ ગ્રાહક સુરક્ષા અધિનિયમ હેઠળ ફરિયાદનો જવાબ દાખલ કરવા માટે પણ લાગુ થશે, અને તેથી ગ્રાહક સુરક્ષા અધિનિયમની કલમ ૧૩ (૨) (એ) ની જોગવાઈ ડિરેક્ટરી હશે અને ફરજિયાત નહીં હોય.

આ સંબંધમાં, જે નોંધપાત્ર છે તે એ છે કે ગ્રાહક સુરક્ષા નિયમન, ૨૦૦૫નું નિયમન ૨૬ સ્પષ્ટપણે આદેશ આપે છે કે ગ્રાહક સુરક્ષા અધિનિયમ અને તેના હેઠળ ઘડવામાં આવેલા નિયમોમાં ઉલ્લેખિત જોગવાઈઓ સિવાય સંહિતાની જોગવાઈઓનો ઉપયોગ ટાળવા માટે પ્રયાસ કરવો જોઈએ, જે ગ્રાહક સુરક્ષા અધિનિયમની કલમ ૧૩ (૪) માં ઉલ્લેખિત ચોક્કસ બાબતોના સંદર્ભમાં પ્રદાન કરવામાં આવી છે. એ નોંધવું યોગ્ય છે કે સંહિતાના આદેશ VIII નિયમ ૧ હેઠળ લેખિત નિવેદન દાખલ ન કરવું તે સંહિતામાં આ રીતે પૂરા પાડવામાં આવેલ સમયની અંદર દાખલ ન કરવાના કોઈ પરિણામ દ્વારા અનુસરવામાં આવતું નથી.

હવે, સંહિતાની સંબંધિત જોગવાઈઓને ધ્યાનમાં લેતી વખતે, તે નોંધપાત્ર છે કે આદેશ VIII નિયમ ૧ આદેશ VIII નિયમ ૧૦ સાથે વાંચીને સૂચવે છે કે આદેશ VIII નિયમ ૧ હેઠળ આપવામાં આવેલ મહત્તમ ૧૨૦ દિવસનો સમયગાળો વાસ્તવમાં ફરજિયાત નથી, પરંતુ માત્ર ડિરેક્ટરી છે. આદેશ VIII નિયમ ૧૦ આદેશ આપે છે કે જ્યાં આદેશ VIII નિયમ ૧ હેઠળ પૂરા પાડવામાં આવેલા સમયની અંદર લેખિત નિવેદન દાખલ કરવામાં ન આવે ત્યાં "અદાલત તેની વિરુદ્ધ ચુકાદો સંભળાવશે, અથવા દાવાના સંબંધમાં તે યોગ્ય લાગે તેવો આદેશ આપશે". આ જોગવાઈઓનું સુમેળભર્યું નિર્માણ એ હકીકતનો સ્પષ્ટ સંકેત છે કે અદાલત પાસે મહત્તમ ૧૨૦ દિવસના સમયગાળાથી વધુ સમય આપવા માટે વિવેકબુદ્ધિ બાકી છે, જે અપવાદરૂપ કિસ્સાઓમાં હોઈ શકે છે. બીજી બાજુ,

ગ્રાહક સુરક્ષા અધિનિયમની કલમ ૧૩ની પેટા-કલમ (૨) (બી) (ii) સ્પષ્ટપણે જોગવાઈ કરે છે કે જો વિરોધી પક્ષ આપેલ સમયની અંદર તેના કેસનું પ્રતિનિધિત્વ કરવામાં ચૂકી જાય અથવા નિષ્ફળ જાય તો વિરોધી પક્ષ સામે ફરિયાદના પરિણામ પર એકતરફી કાર્યવાહી કરવામાં આવે.

વધુમાં એ નોંધવું જોઈએ કે સંહિતાના આદેશ VIII નિયમ ૧૦ માં, વાણિજ્યિક અદાલતો અધિનિયમ, ૨૦૧૫ હેઠળ દાખલ કરાયેલા દાવાઓ માટે, 'ચોક્કસ મૂલ્યના વ્યાવસાયિક વિવાદો' માટે એક પરંતુક દાખલ કરવામાં આવી છે (૨૦૧૬ ના અધિનિયમ ૪ w.r.e.f દ્વારા. ૨૩.૧૦.૨૦૧૫), જે નીચે પ્રમાણે વાંચે છે:

“વધુમાં જોગવાઈ કરવામાં આવી છે કે કોઈ પણ અદાલત લેખિત નિવેદન દાખલ કરવા માટે આ આદેશના નિયમ ૧ હેઠળ પૂરા પાડવામાં આવેલા સમયને લંબાવવાનો આદેશ આપશે નહીં.

ઉપરોક્તમાંથી, તે સ્પષ્ટ છે કે વાણિજ્યિક દાવાઓ માટે, આદેશ VIII નિયમ ૧ હેઠળ આપવામાં આવેલ લેખિત નિવેદન દાખલ કરવા માટેનો સમય ફરજિયાત છે, પરંતુ સામાન્ય દીવાની દાવાઓ માટે એવું નથી.એ જ રીતે, અમારા વિચારમાં, ગ્રાહક સુરક્ષા અધિનિયમ હેઠળના કેસો માટે પણ, કાયદાની કલમ

૧૩ (૨) (એ) હેઠળ આપવામાં આવેલા સમયને ફરજિયાત તરીકે વાંચવો પડશે, ડિરેક્ટરી તરીકે નહીં.

એકવાર નિર્દિષ્ટ સમયની અંદર ફરિયાદનો જવાબ દાખલ ન કરવા માટે પરિણામોની જોગવાઈ કરવામાં આવે અને તે વધુ જોગવાઈ કરવામાં આવે કે ગ્રાહક સંરક્ષણ અધિનિયમની કલમ ૧૩ની પેટા કલમ (૧) અને (૨) હેઠળ નિર્ધારિત પ્રક્રિયાનું પાલન કરતી કાર્યવાહીને કોઈ પણ અદાલતમાં આ આધાર પર પ્રશ્નમાં બોલાવવામાં આવશે નહીં કે કુદરતી ન્યાયના સિદ્ધાંતોનું પાલન કરવામાં આવ્યું નથી, ત્યારે વિધાનસભાનો ઈશાદો સંપૂર્ણપણે સ્પષ્ટ છે કે ફરિયાદનો જવાબ દાખલ કરવા માટેની સમયમર્યાદા સ્પષ્ટ કરવામાં અધિનિયમની કલમ ૧૩ની પેટા કલમ ૨ (એ) ની જોગવાઈ ફરજિયાત છે, ડિરેક્ટરી નહીં.

૨૨. જિલ્લા મંચ દ્વારા ફરિયાદો પર નિર્ણય લેવામાં વિલંબ થતો હોવાનું ધ્યાનમાં લીધા પછી, વિધાનસભાએ ફરિયાદો પર નિર્ણય લેવા માટે સમયમર્યાદા પૂરી પાડતા ગ્રાહક સુરક્ષા અધિનિયમની કલમ ૧૩ની પેટા-કલમ (૩એ) દાખલ કરી હતી.આમાંથી એ સ્પષ્ટ થાય છે કે વિધાનસભાનો ઈશાદો ફરિયાદોનો ઝડપથી નિકાલ કરવાનો હતો અને હંમેશા રહ્યો છે.દાખલ કરેલા કેસોના નિકાલ માટે સમય લંબાવવાની જોગવાઈ કરીને, નોંધવાના કારણો માટે, વિધાનસભાએ

ફોરમને વિવેકબુદ્ધિ આપી છે કે જ્યાં જરૂરી હોય ત્યાં સમય લંબાવવાની જોગવાઈ કરી શકાય છે, અને જ્યાં આવા વધુ વિસ્તરણની મંજૂરી આપવામાં આવતી નથી [કલમ ૧૩ (૨) (એ) ના કિસ્સામાં], વિધાનસભાએ સભાનપણે તે માટે જોગવાઈ કરી નથી, જેથી કાયદાના ઉદ્દેશ્યને પ્રાપ્ત કરી શકાય.

૨૩. એસસીજી કોન્ટ્રાક્ટ્સ (ઇન્ડિયા) પ્રાઇવેટ લિમિટેડ વિરુદ્ધ કે. એસ. ચમનકર ઇન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર પ્રાઇવેટ લિમિટેડ (૨૦૧૯) ૧૨ એસસીસી ૨૧૦ કેસમાં, આ અદાલત, વાણિજ્યિક અદાલતો અધિનિયમ, ૨૦૧૫ હેઠળના કેસના સંદર્ભમાં, સંહિતા હેઠળ લેખિત નિવેદન દાખલ કરવા સંબંધિત કેસ પર કાર્યવાહી કરી રહી હતી.ઉપરોક્ત જોગવાઈઓમાં પ્રોવિઝોસ દાખલ કરીને વાણિજ્યિક અદાલતો અધિનિયમ, ૨૦૧૫ હેઠળ 'ચોક્કસ મૂલ્યના વ્યાપારી વિવાદો' ના સંદર્ભમાં સંહિતાના આદેશ V નિયમ ૧, આદેશ VIII નિયમ ૧ અને આદેશ VIII નિયમ ૧૦માં લાવવામાં આવેલા સુધારાઓની નોંધ લીધા પછી, આ અદાલતે એવું માન્યું હતું.આદેશ VIII નિયમ ૧ અને ૧૦ સાથે વાંચેલા આદેશ V ની સ્પષ્ટ, ચોક્કસ અને ફરજિયાત જોગવાઈઓને તેમાં જે કહેવામાં આવ્યું છે તેનાથી વિપરીત કરવા માટે કલમ ૧૫૧ હેઠળ અંતર્ગત શક્તિનો ઉપયોગ કરીને અવરોધી શકાતી નથી.આમ, એવું માનવામાં આવ્યું હતું કે વ્યાવસાયિક દાવાઓમાં લેખિત નિવેદન દાખલ કરવા માટેનો સમય ૧૨૦ દિવસના સમયગાળાથી આગળ વધારવાનો કોઈ અવકાશ નથી, કારણ કે આવા દાવાઓ સંબંધિત

જોગવાઈ ફરજિયાત રહેશે, ડિરેક્ટરી નહીં. આ ચુકાદાને ૨૦૨૦ની સિવિલ અપીલ No.૪૩૩ માં ૨૦.૦૧.૨૦૨૦ પર નિર્ણય લેનાર દેશ રાજ વિરુદ્ધ બાલકિશનમાં ત્રણ ન્યાયાધીશોની ખંડપીઠે સમર્થન આપ્યું છે.

૨૪. ફેરગ્રોથ ઇન્વેસ્ટમેન્ટ્સ લિમિટેડ વિરુદ્ધ કસ્ટોડિયન (૨૦૦૪) ૧૧ એસ. સી. સી. ૪૭૨ કેસમાં, આ અદાલત વિશેષ અદાલત (જામીનગીરીઓમાં વ્યવહારો સંબંધિત ગુનાઓની સુનાવણી) અધિનિયમ, ૧૯૮૨ની જોગવાઈઓ સાથે કામ કરી રહી હતી અને પ્રશ્ન એ હતો કે શું વિશેષ અદાલત પાસે ઉપરોક્ત અધિનિયમની કલમ ૪ (૨) હેઠળ અરજી દાખલ કરવામાં વિલંબને માફ કરવાની સત્તા છે કે કેમ. આ જોગવાઈ ફરજિયાત રહેશે તેવું ધારતી વખતે, તે ફક્ત ૧૩માં નીચે મુજબ ધારવામાં આવ્યું હતું:

“૧૩. કાયદાની કલમ ૪ (૨) હેઠળ વાંધાઓ દાખલ કરવા ઈચ્છતા સૂચિત વ્યક્તિઓ દ્વારા સામનો કરવામાં આવી શકે તેવી વિવિધ કમનસીબીઓને ધ્યાનમાં લેવા માટે ૩૦ દિવસનો સમયગાળો ખૂબ ટૂંકો છે કે કેમ તે નક્કી કરવું અદાલતો માટે નથી અને સમયની આવી કથિત અપૂરતીતાને કારણે કલમને ડિરેક્ટરી તરીકે ગણી શકાય નહીં.”

પછી, ટોપલાઈન શૂઝ લિમિટેડ વિરુદ્ધ કોર્પોરેશન બેંક (૨૦૦૨) ૬ એસ. સી. સી. ૩૩ અને ડૉ. જે. જે. મર્યન્ટ વિરુદ્ધ શ્રીનાથ ચતુર્વેદી (૨૦૦૨) ૬ એસ.

સી. સી. ૬૩૫ માં આ અદાલતના નિર્ણયોને ધ્યાનમાં લીધા પછી, આ અદાલતે ચુકાદો આપ્યો કે "અધિનિયમની કલમ ૪ (૨) માં વાંધો દાખલ કરવાનો સમયગાળો એ કલમની ભાષાને ધ્યાનમાં રાખીને અને અધિનિયમ દ્વારા સેવા આપવા માંગવામાં આવેલા ઉદ્દેશોને ધ્યાનમાં રાખીને ફરજિયાત જોગવાઈ છે".

૨૫. પક્ષકારો માટે વિદ્વાન વકીલ દ્વારા સંદર્ભિત કેટલાક અન્ય કેસો, અમારા માનવામાં આવેલા અભિપ્રાયમાં, ગ્રાહક સુરક્ષા અધિનિયમ સંબંધિત વર્તમાન કેસમાં સામેલ તથ્યો અને મુદ્દાઓ પર કોઈ સીધી અસર કરતા નથી, અને આમ, તે જ અહીં વ્યવહાર અને વિચારણા કરવામાં આવી રહી નથી.

૨૬. હવે આપણે આ અદાલત દ્વારા આપવામાં આવેલા નિર્ણયો સાથે વ્યવહાર કરી શકીએ છીએ, જેનો સંદર્ભ આદેશમાં ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો છે.

૨૭. ટોપલાઈન શૂઝ (સુપ્રા) માં આ અદાલતના નિર્ણયો વચ્ચે સ્પષ્ટ વિરોધાભાસ હોવાનું અવલોકન કર્યા પછી આ અદાલતની ખંડપીઠે આ પ્રશ્નનો સંદર્ભ આપ્યો છે; કૈલાશ વિરુદ્ધ નન્હકુ (૨૦૦૫) ૪ એસસીસી ૪૮૦ અને સાલેમ વકીલ બાર એસોસિએશન વિરુદ્ધ ભારત સંઘ (૨૦૦૫) ૬ એસસીસી ૩૪૪ એક તરફ; અને ડૉ. જે. જે. બીજી તરફ મર્યન્ટ (સુપ્રા) અને એન. આઈ. એ. વિ. હિંદી મલ્ટીપર્પઝ કોલ્ડ સ્ટોરેજ (૨૦૧૫) ૧૬ એસ. સી. સી. ૨૨.

૨૮. ટોપલાઈન શૂઝ (સુપ્રા) માં, આ અદાલતની એક ખંડપીઠે ગ્રાહક સુરક્ષા અધિનિયમની કલમ ૧૩ (૨) (એ) ની જોગવાઈઓ સાથે વ્યવહાર કરતી વખતે એવું માન્યું છે કે (સુપ્રા) જોગવાઈ ડિરેક્ટરી હશે અને ફરજિયાત નહીં હોય.આમ કરતી વખતે, ખંડપીઠે કુદરતી ન્યાયના સિદ્ધાંતો પર આધાર રાખ્યો હતો, અને એ પણ કે જપ દિવસની અંદર ફરિયાદનો જવાબ દાખલ ન કરવાના કોઈ પરિણામ માટે ગ્રાહક સુરક્ષા અધિનિયમમાં જોગવાઈ કરવામાં આવી નથી.

ઉપરોક્ત ચુકાદાના ફકરા ૮ માં, આ અદાલતે ચુકાદો આપ્યો હતો:

“ફોરમ અથવા આયોગે માર્ગદર્શિકા તરીકે જવાબ દાખલ કરવા માટે સમયમર્યાદા પૂરી પાડતા કાયદાની જોગવાઈઓ સાથે તમામ તથ્યો અને સંજોગો પર વિચાર કરવો અને પછી ન્યાયના ઉદ્દેશ્યોને પૂર્ણ કરવા અને કુદરતી ન્યાયના સિદ્ધાંતોને ધ્યાનમાં રાખીને આવા કેસોના ઝડપી નિકાલના ઉદ્દેશને પ્રાપ્ત કરવા માટે તેની વિવેકબુદ્ધિનો શ્રેષ્ઠ ઉપયોગ કરવો.

(ભારપૂર્વક)

તે સાચું છે કે ગ્રાહક સંરક્ષણ અધિનિયમના ઉદ્દેશો અને કારણોના નિવેદનની કલમ ૪ માં, વિધાનસભાએ જોગવાઈ કરી હતી કે "અર્ધ-ન્યાયિક સંસ્થાઓ

કુદરતી ન્યાયના સિદ્ધાંતોનું પાલન કરશે", જો કે, તે સામાન્ય રીતે અવલોકન કરવામાં આવે છે, અને જ્યાં તેને ખાસ બાકાત રાખવામાં આવે છે ત્યાં નહીં.ઉપરોક્ત ચુકાદામાં કલમ ૧૩ની પેટા-કલમ (૩) નો ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો નથી કે તેની નોંધ લેવામાં આવી નથી.એ જ આદેશ છે કે કલમ ૧૩ની પેટા-કલમો (૧) અને (૨) માં નિર્ધારિત પ્રક્રિયાનું પાલન કરતી કોઈ પણ કાર્યવાહીને કુદરતી ન્યાયના સિદ્ધાંતોનું પાલન કરવામાં આવ્યું નથી તેના આધારે કોઈપણ અદાલતમાં પ્રશ્નમાં બોલાવવામાં આવશે નહીં.આનાથી એ સ્પષ્ટ થાય છે કે ગ્રાહક સુરક્ષા અધિનિયમની કલમ ૧૩ (૨) (એ) ની જોગવાઈઓને ધ્યાનમાં લેતી વખતે, કાયદો આદેશ આપે છે કે ઉપરોક્ત પ્રક્રિયાને અપનાવીને કુદરતી ન્યાયના સિદ્ધાંતોનું ઉલ્લંઘન કરી શકાતું નથી અને ફરિયાદનો જવાબ દાખલ કરવા માટે ૩૦ દિવસ વત્તા ૧૫ દિવસનો સમય પૂરતો અને અંતિમ હશે.

ટોપલાઈન શૂઝ (સુપ્રા) ના કિસ્સામાં, આ અદાલતનો એવો પણ મત હતો કે ગ્રાહક સુરક્ષા અધિનિયમમાં, "જવાબ દાખલ કરવા માટે આપવામાં આવેલ સમય કુલ ૪૫ દિવસની અવધિ કરતાં વધી જાય તો કોઈ પરિણામ આપવામાં આવતું નથી".આમ અવલોકન કરતી વખતે, ખંડપીઠે ગ્રાહક સુરક્ષા અધિનિયમની કલમ ૧૩ (૨) (બી) (ii) ની જોગવાઈઓને ધ્યાનમાં લીધી ન હતી, જેમાં જોગવાઈ કરવામાં આવી છે કે જ્યાં વિરોધી પક્ષ કલમ (એ) માં પૂરા પાડવામાં આવેલ ચોક્કસ સમયની અંદર ફરિયાદનો જવાબ દાખલ કરવામાં

નિષ્ફળ જાય છે, "જિલ્લા મંચ ફરિયાદી દ્વારા તેના ધ્યાનમાં લાવવામાં આવેલા પુરાવાના આધારે ગ્રાહક વિવાદનું સમાધાન કરવા માટે આગળ વધશે".ઉપરોક્ત ચુકાદા પછી, ૨૦૦૨ ના સુધારા અધિનિયમ ૬૨ દ્વારા (૧૫.૦૩.૨૦૦૩ થી અસર સાથે), વિધાનસભાએ જોગવાઈ કરી છે કે જિલ્લા મંચ "પુરાવાના આધારે એકપક્ષીય રીતે" ગ્રાહક વિવાદનું સમાધાન કરવા માટે આગળ વધશે.સુધારા કાયદા દ્વારા "એક્સ પાર્ટી" શબ્દ ઉમેરવામાં આવ્યો છે. જેમ આપણે ઉપર અવલોકન કર્યું છે તેમ, નિયત સમયની અંદર ફરિયાદનો જવાબ દાખલ ન કરવાનું પરિણામ ઉપરોક્ત પેટા કલમમાં સ્પષ્ટપણે આપવામાં આવ્યું છે, જે ઉપરોક્ત કેસનો નિર્ણય કરતી વખતે ખંડપીઠે નોંધ્યું નથી.

૨૯. કૈલાશ વિ. નન્દકુ (સુપ્રા) ના કેસમાં, આ અદાલત લોક પ્રતિનિધિત્વ અધિનિયમ, ૧૯૫૧ હેઠળ ચૂંટણીની સુનાવણી કરી રહી હતી, અને સંહિતાના આદેશ VIII નિયમ ૧ હેઠળની જોગવાઈ પર વિચાર કરતી વખતે, તેણે તેને ડિરેક્ટરી ગણાવી હતી, અને ફરજિયાત નહીં.આવું ધારતી વખતે, કોર્ટનો મત હતો કે સંહિતામાં "સમય ન લંબાવવાના પરિણામોની ખાસ જોગવાઈ કરવામાં આવી નથી".ઉપરોક્ત કેસમાં નિર્ણયની વિચારણા હેઠળના પ્રશ્ન પર કોઈ અસર થતી નથી, કારણ કે અમારી સમક્ષ વર્તમાન સંદર્ભ ગ્રાહક સુરક્ષા અધિનિયમ હેઠળ છે, જ્યાં આપણે પહેલેથી જ અવલોકન કર્યું છે તેમ, પરિણામો માટે ખાસ જોગવાઈ કરવામાં આવી છે.

ઉપરોક્ત ચુકાદો આપતી વખતે, (સુપ્રા) ચુકાદાના ફક્ત ૩૫ માં, ખંડપીઠે ટોપલાઈન શૂઝ (સુપ્રા) ના કેસનો ઉલ્લેખ કર્યો હતો, જેમાં ગ્રાહક સુરક્ષા અધિનિયમની કલમ ૧૩ ની જોગવાઈને ડિરેક્ટરી માનવામાં આવી હતી, અને ફરજિયાત નહોતી. અમારા મતે, ટોપલાઈન શૂઝ (સુપ્રા) ના નિર્ણયને સમર્થન આપવાની તેની અસર નહીં થાય કારણ કે કોર્ટ, ઉપરોક્ત કેસમાં, સંહિતાની જોગવાઈઓ સાથે કામ કરી રહી હતી, ગ્રાહક સુરક્ષા અધિનિયમની ચોક્કસ જોગવાઈઓ સાથે નહીં.

આમ અમારો અભિપ્રાય છે કે કૈલાશ વિ. નન્દકુ (સુપ્રા) એ ગ્રાહક સુરક્ષા અધિનિયમની જોગવાઈના સંદર્ભમાં ડૉ. જે. જે. મર્યન્ટ (સુપ્રા) ના નિર્ણયને નકારી કાઢ્યો નથી.

૩૦. ફરીથી, સાલેમ એડવોકેટ્સ બાર એસોસિએશન (સુપ્રા) ના કિસ્સામાં, આ અદાલત સંહિતાના આદેશ VIII નિયમ ૧ હેઠળ કેસ ચલાવી રહી હતી અને ફક્ત ૨૦ માં, તે નીચે મુજબ રાખવામાં આવ્યું છે:

“૨૦.....”ફરજિયાત” શબ્દનો ઉપયોગ સામાન્ય રીતે જોગવાઈની ફરજિયાત પ્રકૃતિનો સંકેત આપે છે પરંતુ તેનો ઉપયોગ કયા સંદર્ભમાં કરવામાં આવે છે

અથવા કાયદાના હેતુને ધ્યાનમાં રાખીને, તેને ડિરેક્ટરી તરીકે સમજી શકાય છે.પ્રશ્નમાં રહેલો નિયમ ન્યાયના હેતુને આગળ વધારવો જોઈએ અને તેને હરાવવા માટે નહીં.પ્રક્રિયાના નિયમો ન્યાયના હેતુને આગળ વધારવા માટે બનાવવામાં આવે છે અને તેને હરાવવા માટે નહીં.ન્યાયને પ્રોત્સાહન આપતા અને કસુવાવડને અટકાવતા નિયમ અથવા પ્રક્રિયાના નિર્માણને પ્રાધાન્ય આપવું પડશે.પ્રક્રિયાના નિયમો ન્યાયની દાસી છે, તેની રખાત નહીં.વર્તમાન સંદર્ભમાં, કડક અર્થઘટન ન્યાયને હરાવી દેશે."

ત્યારબાદ, કોર્ટે સંહિતાના આદેશ VIII નિયમ ૧૦ સાથે આદેશ VIII નિયમ ૧ ની જોગવાઈઓનો સંદર્ભ આપવા માટે આગળ વધ્યું.ઉપરોક્ત જોગવાઈના સુમેળભર્યા નિર્માણ પર, તેણે એવું માન્યું હતું કે સંહિતાના આદેશ VIII નિયમ ૧ ની જોગવાઈઓ ડિરેક્ટરી હશે, અને ફરજિયાત નહીં.ઉપરોક્ત ચુકાદાનો સંબંધિત ફરો ૨૧ નીચે મુજબ છે:

"૨૧. આ જોગવાઈનો અર્થ કાઢવામાં, આદેશ ૮ નિયમ ૧૦માંથી પણ સમર્થન મેળવી શકાય છે, જેમાં એવી જોગવાઈ કરવામાં આવી છે કે જ્યાં કોઈ પણ પક્ષ કે જેની પાસેથી નિયમ ૧ અથવા નિયમ ૯ હેઠળ લેખિત નિવેદનની જરૂર હોય, તે અદાલત દ્વારા મંજૂરી આપવામાં આવેલા અથવા નક્કી કરવામાં આવેલા સમયની અંદર તે રજૂ કરવામાં નિષ્ફળ જાય, તો અદાલત તેની વિરુદ્ધ ચુકાદો

સંભળાવશે, અથવા દાવાના સંબંધમાં તે યોગ્ય લાગે તેવો અન્ય આદેશ આપશે.આ જોગવાઈ હેઠળ લેખિત નિવેદન દાખલ કરવામાં નિષ્ફળતા પર, અદાલતને પ્રતિવાદી સામે ચુકાદો આપવા અથવા દાવાના સંબંધમાં અન્ય આદેશ આપવા માટે વિવેકબુદ્ધિ આપવામાં આવી છે.જોગવાઈના સંદર્ભમાં, "ફરજિયાત" શબ્દનો ઉપયોગ હોવા છતાં, અદાલતને લેખિત નિવેદન દાખલ કરવામાં ન આવે તો પણ પ્રતિવાદી સામે ચુકાદો સંભળાવવાનો કે ન આપવાનો વિવેક આપવામાં આવ્યો છે અને તેના બદલે દાવાના સંબંધમાં તે યોગ્ય લાગે તેવો આદેશ પસાર કરે છે.આદેશ ૮ નિયમ ૧ અને નિયમ ૧૦ ની જોગવાઈને સમજવામાં, સુમેળભર્યા નિર્માણના સિદ્ધાંતને લાગુ કરવો જરૂરી છે.અસર એ થશે કે નિયમ ૧૦ આદેશ ૮ હેઠળ, અદાલતને તેના વિવેકબુદ્ધિથી આદેશ ૮ નિયમ ૧ માં પૂરા પાડવામાં આવેલ ૯૦ દિવસના સમયગાળાની સમાપ્તિ પછી પણ પ્રતિવાદીને લેખિત નિવેદન દાખલ કરવાની મંજૂરી આપવાની સત્તા હશે.આદેશ ૮ નિયમ ૧૦ માં કોઈ પ્રતિબંધ નથી કે નેવું દિવસની સમાપ્તિ પછી, વધુ સમય આપી શકાતો નથી.અદાલત પાસે "દાવાના સંબંધમાં તેને યોગ્ય લાગે તેવો આદેશ આપવાની" વ્યાપક સત્તા છે.સ્પષ્ટપણે, તેથી, લેખિત નિવેદન દાખલ કરવા માટે ૯૦ દિવસની ઉપલી મર્યાદા પૂરી પાડતા આદેશ ૮ નિયમ ૧ ની જોગવાઈ ડિરેક્ટરી છે.

અમારા મતે, ઉપરોક્ત ચુકાદો સંહિતાના આદેશ VIII નિયમ ૧ના સંદર્ભમાં લાગુ

પડશે અને ગ્રાહક સુરક્ષા અધિનિયમની કલમ ૧૩ (૨) ની જોગવાઈઓ સાથે સંકળાયેલા કેસો અથવા કલમ ૧૩ (૨) જેવી જોગવાઈ હોય અને તેના પરિણામો પણ આપવામાં આવે તેવા અન્ય કાયદાઓને લાગુ પડશે નહીં.

૩૧. ડૉ. જે. જે. મર્યન્ટ (સુપ્રા) નો કેસ ગ્રાહક સુરક્ષા અધિનિયમની જોગવાઈઓ સાથે સંબંધિત છે, અને આ અદાલતના ત્રણ ન્યાયાધીશોની બેન્ચ દ્વારા નિર્ણય લેવામાં આવ્યો છે (જે ટોપલાઈન શૂઝ (સુપ્રા) ના કેસમાં ચુકાદા પછી આપવામાં આવ્યો હતો). આ કિસ્સામાં એવું માનવામાં આવ્યું છે કે કલમ ૧૩ (૨) (એ) હેઠળ પૂરી પાડવામાં આવેલ ગ્રાહક સુરક્ષા અધિનિયમ હેઠળ ફરિયાદનો જવાબ દાખલ કરવા માટે નિર્ધારિત સમયમર્યાદાનું કડક પાલન કરવું જોઈએ, એટલે કે તે ફરજિયાત છે, ડિરેક્ટરી નહીં. ઉપરોક્ત ચુકાદાના ફક્ત ૧૩માં એવું ઠરાવવામાં આવ્યું છે કે:

“ઝડપી સુનાવણી માટે, લેખિત નિવેદન અથવા કેસના સંસ્કરણને રજૂ કરવામાં જપ દિવસથી વધુ સમય ન આપવાના આ કાયદાકીય આદેશનું પાલન કરવું જરૂરી છે. જો આનું પાલન કરવામાં નહીં આવે તો ત્રણ કે પાંચ મહિનાની અંદર કેસોનો નિકાલ કરવાનો કાયદાકીય આદેશ નિષ્ફળ જશે.

ડૉ. જે. જે. મર્યન્ટ (સુપ્રા) ના ઉપરોક્ત કેસમાં, નિયત સમયમર્યાદા ફરજિયાત

રહેશે અને તેથી તેનું ચુસ્તપણે પાલન કરવું જરૂરી છે એમ કહીને, આ અદાલતે ગ્રાહક સંરક્ષણ (સુધારા) બિલ, ૨૦૦૨ (જે પછીથી ૨૦૦૨ના અધિનિયમ ૬૨ તરીકે ઘડવામાં આવ્યું હતું અને W. E. F. ૧૫.૦૩.૨૦૦૩ અમલમાં આવ્યું હતું) ના ઉદ્દેશ્યો અને કારણોના નિવેદન પર પણ વિચારણા કરી હતી.તેની મુખ્ય લાક્ષણિકતાઓ "ગ્રાહકોને સરળ, સસ્તી અને ઝડપી ન્યાય પ્રદાન કરવાની હતી." અને "કેસોનો નિકાલ ઝડપથી થવો જોઈએ" અને "કાયદાની વિવિધ જોગવાઈઓના અમલીકરણમાં અનેક અવરોધો અને ખામીઓ પણ પ્રકાશમાં આવી છે" અને ગ્રાહક ફરિયાદોનો ઝડપી નિકાલ હાંસલ કરવાના દષ્ટિકોણથી, કાયદામાં કેટલાક સુધારા કરવામાં આવ્યા હતા, જેમાં "(iii) જે સમયગાળાની અંદર ફરિયાદો સ્વીકારવાની છે તે નિર્ધારિત કરવી, વિરોધી પક્ષને નોટિસો જારી કરવી અને ફરિયાદોનો નિર્ણય લેવો" નો સમાવેશ થાય છે.આ ઉદ્દેશને ધ્યાનમાં રાખીને, કલમ ૧૩ની પેટા-કલમ (૨) (બી) (ii) માં, "પુરાવાના આધારે" પ્રારંભિક વાક્યને "પુરાવાના આધારે એકપક્ષીય" દ્વારા બદલવામાં આવ્યું છે.આ સુધારા દ્વારા, જપ દિવસની નિર્દિષ્ટ મર્યાદાની અંદર ફરિયાદનો જવાબ દાખલ ન કરવાના પરિણામો એ હતા કે જિલ્લા મંચ ફરિયાદી દ્વારા તેના ધ્યાનમાં લાવવામાં આવેલા પુરાવાના આધારે ગ્રાહક વિવાદનું એકપક્ષીય સમાધાન કરવા માટે આગળ વધશે, જ્યાં વિરોધી પક્ષ સમયની અંદર તેના કેસનું પ્રતિનિધિત્વ કરવા માટે પગલાં લેવામાં ચૂકી જાય છે અથવા નિષ્ફળ જાય છે.ફરિયાદોના ઝડપી નિકાલના ઉદ્દેશને હાંસલ કરવા માટે, કોર્ટે નોંધ્યું હતું કે કલમ ૧૩ ની પેટા-

કલમ (૩એ) દાખલ કરવામાં આવી હતી, જેમાં જોગવાઈ કરવામાં આવી હતી કે ફરિયાદની સુનાવણી શક્ય તેટલી ઝડપથી થવી જોઈએ અને સામાન્ય રીતે ૩ મહિનાની અંદર અને ૫ મહિનાની અંદર ફરિયાદનો નિર્ણય લેવાનો પ્રયાસ થવો જોઈએ, જ્યાં ચીજવસ્તુઓનું વિશ્લેષણ અથવા પરીક્ષણ જરૂરી હતું. ઉપરોક્ત પેટા કલમના પ્રોવિઝોસમાં જરૂરી હતું કે કોઈ પણ મોકૂફી સામાન્ય રીતે મંજૂર થવી જોઈએ નહીં અને જો મંજૂરી આપવામાં આવે તો તે લેખિતમાં અને ખર્ચ લાદવા પર પર્યાપ્ત કારણ નોંધવા માટે હોવી જોઈએ, અને જો ફરિયાદનો નિર્ણય ચોક્કસ સમયગાળાની અંદર ન થઈ શકે, તો તેના કારણો ફરિયાદનો નિકાલ કરતી વખતે નોંધવાના હતા.

આવું અવલોકન કર્યા પછી, અને ઉપરોક્ત સુધારાઓને ધ્યાનમાં રાખીને, આ અદાલતે ચુકાદો આપ્યો હતો કે ફરિયાદનો જવાબ દાખલ કરવા માટે ૩૦ વત્તા ૧૫ દિવસની સમયમર્યાદા ફરજિયાત હોવી જોઈએ અને તેનું કડક પાલન કરવું જોઈએ.

૩૨. એન. આઈ. એ. વિરુદ્ધ હિંદી મલ્ટીપર્પઝ કોલ્ડસ્ટોરેજ (સુપ્રા) માં ત્રણ ન્યાયાધીશોની અન્ય બેન્ચનો નિર્ણય, જેને સંદર્ભ આદેશમાં ધ્યાનમાં લેવામાં આવ્યો છે, તે જ કેસમાં બે ન્યાયાધીશોની બેન્ચ દ્વારા ડૉ. જે. જે. મર્યન્ટ (સુપ્રા) અને કૈલાશ વિરુદ્ધ નન્દકુ (સુપ્રા) ના કેસોમાં મંતવ્યોના સંઘર્ષને ધ્યાનમાં લીધા પછી પસાર કરવામાં આવ્યો હતો.

સંહિતા અને ગ્રાહક સુરક્ષા અધિનિયમની જોગવાઈઓ પર વિચાર કર્યા પછી, સંદર્ભનો જવાબ આપવામાં આવ્યો હતો કે "આ અદાલતના ત્રણ ન્યાયાધીશોની ખંડપીઠે ડૉ. જે. જે. મર્યન્ટ (સુપ્રા) માં મૂકેલો કાયદો પ્રચલિત થવો જોઈએ". આ નિષ્કર્ષ પર પહોંચતા, ઉપરોક્ત ચુકાદાના ફરરા રપ અને રડ માં નીચે મુજબ અવલોકન કરવામાં આવ્યું હતું:

“રપ. તેથી અમારો મત છે કે જે. જે. મર્યન્ટમાં આપવામાં આવેલ ચુકાદો યોગ્ય છે અને તેથી અમે એ અભિપ્રાયને પુનરાવર્તિત કરીએ છીએ કે જિલ્લા મંચ વિરોધી પક્ષને તેનું નિવેદન દાખલ કરવા અથવા જવાબ આપવા માટે વધુ ૧૫ દિવસનો સમયગાળો આપી શકે છે અને તેનાથી આગળ નહીં.

રડ. જે. જે. મર્યન્ટમાં નિર્ધારિત કાયદાનું પાલન કરવાનું વધુ એક કારણ છે. જે. જે. મર્યન્ટનો નિર્ણય ૨૦૦૨માં લેવામાં આવ્યો હતો, જ્યારે કૈલાશનો નિર્ણય ૨૦૦૫માં લેવામાં આવ્યો હતો.

આ અદાલત દ્વારા નિર્ધારિત કાયદા અનુસાર, કૈલાશ સાથે વ્યવહાર કરતી વખતે, આ અદાલતે જે. જે. મર્યન્ટમાં વ્યક્ત કરેલા દ્રષ્ટિકોણનું સન્માન કરવું જોઈએ કારણ કે જે. જે. મર્યન્ટમાં આપવામાં આવેલ ચુકાદો અગાઉના સમયમાં

હતો.ઉપરોક્ત કાનૂની સ્થિતિને અમે અવગણી શકતા નથી અને તેથી અમારો અભિપ્રાય છે કે જે. જે. મર્યન્ટમાં વ્યક્ત કરવામાં આવેલા મંતવ્યનું પાલન કરવું જોઈએ."

૩૩. જો કે, ઉપરોક્ત નિર્ણય પછી, આગળ કોઈ સંદર્ભ આપવાની જરૂર નહોતી, પરંતુ તેમ છતાં અમે આ બંધારણીય બેન્ચને મોકલવામાં આવેલા પ્રશ્નનો જવાબ આપવા માટે આગળ વધ્યા છીએ અને તેમનો અભિપ્રાય છે કે ડૉ. જે. જે. મર્યન્ટ (સુપ્રા) ના કેસમાં આ અદાલત દ્વારા વ્યક્ત કરવામાં આવેલો મત સાચો છે.

પ્રશ્ન નંબર ૨:ગ્રાહક સુરક્ષા અધિનિયમ, ૧૯૮૬ની કલમ ૧૩ હેઠળ ૩૦ દિવસની મર્યાદાનું પ્રારંભિક બિંદુ શું હશે?

૩૪. નિર્ધારણ માટેનો પ્રશ્ન એ છે કે શું ગ્રાહક સુરક્ષા અધિનિયમની કલમ ૧૩ હેઠળ ફરિયાદ માટે વિરોધી પક્ષ દ્વારા જવાબ દાખલ કરવાની મર્યાદા વિરોધી પક્ષ દ્વારા ફરિયાદની નોટિસ મળવાની તારીખથી શરૂ થશે, અથવા ફરિયાદની નકલ સાથે નોટિસ પ્રાપ્ત થશે.

૩૫. એન. આઈ. એ. વિરુદ્ધ હિફી મલ્ટીપર્પઝ કોલ્ડસ્ટોરેજ (સુપ્રા) ના આ જ કેસમાં, આ અદાલતની ત્રણ ન્યાયાધીશોની ખંડપીઠે એન. આઈ. એ. વિરુદ્ધ હિફી મલ્ટીપર્પઝ કોલ્ડસ્ટોરેજ (સુપ્રા) ના ચુકાદાના પરિચ્છેદ ૧૨માં, ગ્રાહક

સુરક્ષા અધિનિયમની કલમ ૧૩ (૨) હેઠળ ૩૦ દિવસની મર્યાદાના પ્રારંભિક મુદ્દાનો ઉલ્લેખ કરતી વખતે, એવું માનવામાં આવ્યું છે કે "સમગ્ર મુદ્દો તે સમયગાળાની આસપાસ કેન્દ્રિત છે, જેમાં વિરોધીએ ફરિયાદના અનુસરણમાં જિલ્લા મંચને પોતાનું નિવેદન આપવું પડે છે, જે અધિનિયમની કલમ ૧૨ હેઠળ સ્વીકારવામાં આવે છે. જિલ્લા મંચ દ્વારા ફરિયાદ પ્રાપ્ત થયા પછી, જો કાયદાની કલમ ૧૨ હેઠળ ફરિયાદ દાખલ કરવામાં આવે છે, તો ફરિયાદની એક નકલ વિરોધી પક્ષને આપવામાં આવે છે અને કાયદાની કલમ ૧૩ ની જોગવાઈઓ અનુસાર, વિરોધી પક્ષે ફરિયાદની નકલ પ્રાપ્ત થયાની તારીખથી ૩૦ દિવસના સમયગાળાની અંદર કેસનો પોતાનો પક્ષ આપવો પડશે."

૩૬. જો કે, આ અદાલતની અન્ય બે ન્યાયાધીશોની ખંડપીઠે, ૧૮.૦૧.૨૦૧૭ તારીખના આદેશ દ્વારા આ જ અપીલમાં સિવિલ અપીલ નંબર (ઓ) પસાર કરી હતી. ૧૦૯૪૧-૧૦૯૪૨ ૨૦૧૩ના એન. આઈ. એ. વિ. હિલ્લી મલ્ટીપર્પઝ કોલ્ડ સ્ટોરેજે એવો મત વ્યક્ત કર્યો છે કે ડૉ. જે. જે. મર્યન્ટના કેસમાં કરવામાં આવેલી જાહેરાત કે ઉપરોક્ત સમયગાળાની ગણતરી વિરોધી પક્ષ દ્વારા નોટિસ પ્રાપ્ત થવાની તારીખ અથવા કાયદા હેઠળની ફરિયાદની તારીખથી કરવાની છે, તેના માટે વધુ ગંભીર વિશ્લેષણની જરૂર છે. આ રીતે ખંડપીઠે અભિપ્રાય આપ્યો હતો કે "કાયદાની કલમ ૧૩માં નિર્ધારિત ૩૦ દિવસની મર્યાદાનો પ્રારંભિક મુદ્દો શું છે તે અધિકૃત રીતે નક્કી કરવો જરૂરી છે". આમ આ પ્રશ્ન આપણી સમક્ષ

અધિકૃત નિર્ણય માટે મૂકવામાં આવ્યો છે.

૩૭. આ પ્રશ્ન નક્કી કરવા માટે, આપણે પહેલા ગ્રાહક સુરક્ષા અધિનિયમની સંબંધિત જોગવાઈઓ અને તે હેઠળ ઘડવામાં આવેલા નિયમોનું વિશ્લેષણ કરી શકીએ છીએ. ગ્રાહક સુરક્ષા અધિનિયમની કલમ-૧૩ની પેટા-કલમો (૨) (એ) અને (૨) (બી) સ્પષ્ટ કરે છે કે તે ફરિયાદની નકલ છે જે વિરોધી પક્ષને ૩૦ દિવસના સમયગાળામાં અથવા ૧૫ દિવસથી વધુ ન હોય તેવા વિસ્તૃત સમયગાળામાં કેસનું પોતાનું નિવેદન આપવા માટે નિર્દેશ કરતી હોય. જેમ કે, ઉપરોક્ત જોગવાઈમાંથી જ, તે સ્પષ્ટ છે કે તે સ્વીકૃત ફરિયાદની નકલ છે જે રજૂ કરવાની છે, જેના પછી જવાબ દાખલ કરવાનો સમયગાળો શરૂ થશે.

વધુમાં, ગ્રાહક સુરક્ષા નિયમન, ૨૦૦૫નું નિયમન ૧૦ પણ નોટિસ જારી કરવાની પ્રક્રિયાને સ્પષ્ટ કરે છે, જેની સાથે ફરિયાદની નકલ હોવી જોઈએ. નિયમન ૧૦ (૫) સ્પષ્ટપણે ઉલ્લેખ કરે છે કે "નોટિસની સાથે, ફરિયાદની નકલો, અપીલના આધારોનું મેમોરેન્ડમ, કેસ હોઈ શકે તેવી અરજીઓ અને દાખલ કરેલા અન્ય દસ્તાવેજો વિરોધી પક્ષ (આઈ. એસ.) / પ્રતિવાદી (ઓ) ને આપવામાં આવશે". તે જ એ પણ સ્પષ્ટ કરશે કે તે ફરિયાદની નકલની બજવાણી પર છે કે વિરોધી પક્ષ દ્વારા જવાબ દાખલ કરવા માટેની મર્યાદાનો સમયગાળો શરૂ થશે.

૩૮. સિવિલ પ્રોસિજર કોડમાં પણ, આદેશ VIII નિયમ ૧ સૂચવે છે કે પ્રતિવાદી દ્વારા "સમન્સ" મળ્યાના ૩૦ દિવસની અંદર લેખિત નિવેદન દાખલ કરવામાં આવશે."સમન્સને સંહિતાના આદેશ V નિયમ ૧ માં વ્યાખ્યાયિત કરવામાં આવ્યું છે અને નિયમ ૨ માં જોગવાઈ કરવામાં આવી છે કે "દરેક સમન્સ સાથે દાવાની એક નકલ હોવી જોઈએ." ઉપરોક્ત જોગવાઈઓ પર વિચાર કરતી વખતે, નાહર એન્ટરપ્રાઇઝિસ વિરુદ્ધ હૈદરાબાદ ઓલવિન લિમિટેડ (૨૦૦૭) ૯ એસ. સી. સી. ૪૬૬ના કેસમાં આ અદાલતની બે ન્યાયાધીશોની ખંડપીઠે ફક્ત ૮,૯ અને ૧૦માં નીચે મુજબ ચુકાદો આપ્યો છે:

(૮) વિદ્વાન વકીલ સાચા જણાય છે.જ્યારે પ્રતિવાદીને અદાલતમાં હાજર થવા અને તેનું લેખિત નિવેદન દાખલ કરવા માટે સમન્સ મોકલવામાં આવે છે, ત્યારે આદેશ ૫ નિયમ ૨ સી. પી. સી. ની શરતોમાં, અદાલત તરફથી ફરિયાદની નકલ અને તેની સાથે જોડાયેલા અન્ય દસ્તાવેજો મોકલવા ફરજિયાત છે.

(૯) આદેશ ૫ નિયમ ૨ સી. પી. સી. નીચે મુજબ વાંચે છે:

"૨. સમન્સ સાથે જોડાયેલી ફરિયાદની નકલ.— દરેક સમન્સની સાથે ફરિયાદની એક નકલ હોવી જોઈએ."

(૧૦) વિદ્વાન ન્યાયાધીશે પોતે આ પ્રશ્નનો જવાબ આપ્યો ન હતો કે વાદી અને અન્ય દસ્તાવેજોની નકલની ગેરહાજરીમાં પ્રતિવાદી તેનું લેખિત નિવેદન કેવી રીતે દાખલ કરી શકશે.....”

૩૯. આર્બિટ્રેશન એન્ડ કન્સીલીએશન એક્ટ, ૧૯૯૬માં પણ, કલમ ૩૧ની પેટા-કલમ (૫) પૂરી પાડે છે કે "મધ્યસ્થીનો ચુકાદો અપાયા પછી, દરેક પક્ષને હસ્તાક્ષરિત નકલ પહોંચાડવામાં આવશે".મધ્યસ્થી ચુકાદાને રદ કરવા માટેની અરજી ઉપરોક્ત અધિનિયમની કલમ ૩૪ હેઠળ કરવામાં આવશે. એવોર્ડની ડિલિવરી ઉપરોક્ત અધિનિયમની કલમ ૩૪ હેઠળ એવોર્ડને પડકારવા માટેની મર્યાદાને ગતિ આપે છે. ઉપરોક્ત અધિનિયમની કલમ ૩૧ (૫) ની પ્રકૃતિ અને અવકાશનો અર્થઘટન કરતી વખતે, ભારત સંઘ વિરુદ્ધ ટેકો ત્રિચી ઇજનેરો અને હેકેદારો, (૨૦૦૫) ૪ એસ. સી. સી. ૨૩૯માં આ અદાલતની ત્રણ ન્યાયાધીશોની ખંડપીઠે ફકરા ૬માં નીચે મુજબ ચુકાદો આપ્યો છે:

(૬) આર્બિટ્રલ એવોર્ડના ફોર્મ અને સમાવિષ્ટો કાયદાની કલમ ૩૧ દ્વારા પૂરા પાડવામાં આવે છે. કાયદાની કલમ ૩૧ દ્વારા નિર્ધારિત રીતે તૈયાર કરવામાં આવેલા મધ્યસ્થી ચુકાદા પર હસ્તાક્ષર અને તારીખ હોવી જોઈએ.પેટા-કલમ (૫) અનુસાર, "મધ્યસ્થીનો ચુકાદો આપવામાં આવે તે પછી, દરેક પક્ષને હસ્તાક્ષરિત નકલ પહોંચાડવામાં આવશે"."પક્ષકાર" શબ્દને કાયદાની કલમ

રની કલમ (એચ) દ્વારા વ્યાખ્યાયિત કરવામાં આવ્યો છે, જેનો અર્થ થાય છે "મધ્યસ્થી કરારનો પક્ષકાર".જ્યાં સુધી સંદર્ભ અન્યથા જરૂરી ન હોય ત્યાં સુધી વ્યાખ્યાને આપવામાં આવેલી રીતે વાંચવી જોઈએ.કલમ ૩૪ની પેટા-કલમ (૩) હેઠળ ૩ મહિનાની મર્યાદા તે તારીખથી શરૂ થાય છે કે જેના પર "તે અરજી કરનાર પક્ષ" ને મધ્યસ્થીનો ચુકાદો મળ્યો હતો....."

ઉપરોક્તમાંથી, અમે જે નોંધ્યું છે તે એ છે કે જ્યાં પણ મર્યાદા પૂરી પાડવામાં આવે છે, ક્યાં તો જવાબ/લેખિત નિવેદન દાખલ કરવા અથવા અપીલ દાખલ કરવા માટે, તે વાદીની નકલ અથવા આદેશ/એવોર્ડ છે જે સંબંધિત પક્ષને આપવામાં આવે છે અને તે પછી જ મર્યાદાનો સમયગાળો શરૂ થશે.

૪૦. હવે ગ્રાહક સુરક્ષા અધિનિયમની જોગવાઈઓ પર પાછા ફરતા, કલમ ૧૩ની પેટા કલમ (૨) ની કલમો (એ) અને (બી) નું સંયુક્ત વાંચન એ સ્થિતિને સંપૂર્ણપણે સ્પષ્ટ કરશે કે ઉપરોક્ત જોગવાઈઓ હેઠળ ૩૦ દિવસની મર્યાદાનો પ્રારંભિક મુદ્દો, ફરિયાદની નકલ સાથે નોટિસ મળવાની તારીખથી હશે, અને માત્ર નોટિસની પ્રાપ્તિ નહીં, કારણ કે ફરિયાદમાં કરવામાં આવેલા દાવાઓને નિર્ધારિત સમયની અંદર જવાબ આપવો પડશે અને જ્યાં સુધી ફરિયાદની નકલ વિરોધી પક્ષને આપવામાં ન આવે ત્યાં સુધી તે આ સ્થિતિમાં રહેશે નહીં. તેનો જવાબ આપો.આમ, ફરિયાદની નકલની સેવા વિના માત્ર નોટિસની સેવા પૂરતી

નહીં હોય અને કાયદાની ઉપરોક્ત કલમ હેઠળ ૩૦ દિવસનો પ્રારંભ બિંદુ ન હોઈ શકે. જો કે, અમે સ્પષ્ટ કરી શકીએ છીએ કે નોટિસ સાથે ફરિયાદની નકલ ન મળવાનો વાંધો પ્રથમ તારીખે જ ઉઠાવવો જોઈએ અને તે પછી નહીં, અન્યથા જો પછીથી કોઈ પણ સમયે ઉઠાવવાની મંજૂરી આપવામાં આવે તો તે કાયદાનો હેતુ નિષ્ફળ જશે, જે ગ્રાહક વિવાદોનું સરળ અને ઝડપી નિવારણ પ્રદાન કરવાનો છે.

૪૧. તારણ કાઢવા માટે, અમે માનીએ છીએ કે પ્રથમ પ્રશ્નનો અમારો જવાબ એ છે કે ગ્રાહક સુરક્ષા અધિનિયમની કલમ ૧૩ હેઠળ પરિકલ્પિત ૩૦ દિવસ ઉપરાંત ૧૫ દિવસના સમયગાળા ઉપરાંત ફરિયાદનો જવાબ દાખલ કરવા માટેનો સમય વધારવાની જિલ્લા મંચ પાસે કોઈ સત્તા નથી; અને બીજા પ્રશ્નનો જવાબ એ છે કે ગ્રાહક સુરક્ષા અધિનિયમની કલમ ૧૩ હેઠળ ૩૦ દિવસની મર્યાદાનો પ્રારંભ બિંદુ વિરોધી પક્ષ દ્વારા ફરિયાદ સાથે નોટિસ પ્રાપ્ત થવાની તારીખથી હશે, અને માત્ર ફરિયાદની નોટિસની પ્રાપ્તિ નહીં.

આ ચુકાદો સંભવિત રીતે કામ કરે છે.

ઉદ્દેશિત પ્રશ્નોના જવાબ તે મુજબ આપવામાં આવે છે.

સંદર્ભ જવાબ આપ્યો.

અંકિત જ્ઞાન

This judgment has been translated using AI Tool – SUVAS.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.